Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen i Sorø Akademis Skole

i Juni og Juli 1867.

Indhold: 1. Anden Fortsættelse af Meddelelser fra den Bülowske Manuskriptsamling i Sorø Akademis Bibliothek ved Overlærer J. H. Bang.

2. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten. Af Rektor, Prof. Dr. Tregder.

Soro.

Trykt i V. Rohrs Bogtrykkeri.

Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen i Sorø Akademis Skole

i Juni og Juli 1867.

Indhold:

1. Anden Fortsættelse af Meddelelser fra den Bülowske Manuskriptsamling i Sorø Akademis Bibliothek ved Overlærer J. H. Bang.
2. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten. Af Rektor, Prof. Dr. Tregder.

Soro.

Trykt i V. Rohrs Bogtrykkeri.

Anden Fortsættelse

af

Meddelelser

fra

den Bülowske Manuskriptsamling

i

Soro Akademis Bibliothek

ved

J. H. Bang.

I Programmerne for 1860 og 1865 har jeg gjort nogle Meddelelser af den Bülowske Manuskriptsamling henhørende til Frederik den 4des Historie. I Aar fortsætter jeg disse Meddelelser, men fra en langt senere Tid, idet jeg denne Gang optager et Brudstykke af N. D. Riegels af en „Beretning om Forandringen i Ministerium d. 14. April 1784"; dog derom handler Stykket egentlig slet ikke, da det kun er en Charakteristik af Frederik den 5tes Regjering, skrevet i Riegels bekjendte Stil, partisk og hadefuldt. Jeg vilde heller ikke have valgt dette Stykke nu, eller i det hele taget nogensinde bidraget til at det saa Dagens Lys, naar det ikke var ledsaget af D. Biehls „Upartiske Anmærkninger til en falsk og ondskabsfuld Historie"; men disse sidste indeholde en og anden Oplysning, som efter Kyndiges Dom nok fortjene at trykkes, og for at kunne forstaae Anmærkningerne maatte Stykket selv meddeles, i hvor modbydeligt det end er mig saavel i sin Helhed, som paa Grund af dets hadefulde og løgnagtige Angreb paa Grev Moltke, en Mand, hvis Minde jeg føler mig særdeles forpligtet til at holde i Ære, da jeg for mange Aar siden som fattig Student har nydt Godt af det Moltkeske Legat for Studerende; en Velgjerning, som jeg ikke har glemt, og ikke skal glemme.

At N. D. Riegels, der som Hovmester for Enkedronningen Juliane Maries Pager tilligemed Bodendick, Kronprindsens Kammertjener, havde været meget virksom ved Forberedelserne til Regjeringsforandringen af 14de April 1784, kunde føle Lyst til at skrive om den Begivenhed, er rimeligt nok, og han har ogsaa tidlig tænkt derpaa; thi allerede $^{25}/_{6}$ 84 yttrer han i et Brev til Bülow: Ved sidste Samtale med Hs. Excellence Geheime Raad Bernstorff lod det til, som han ikke misbilligede mit forslag at skrive Kron Prindsens Opdragelses Historie lige til den 14de April, og da at sætte den ved siden af Christian d. IVdes; thi i sig selv imodsadte synes de dog at have frembragt een Virkning, nemlig landets store Haab og Glands. Christian d. IVdes haver jeg mesten færdig og tvivler ingenlunde paa at jo Etats Raad Berger i Kiel, vist af Venskab for mig vil forsyne mig med sin Tiids Efterretninger. Dette samme skulde man have fra Etats Raad Sporon nu Conference Raad Pralhans. Geheime Raad Numsen talede jeg herom med i Dag og han meente jeg kunde best henvende mig til Deres Høy-Velbaarenhed, som hafde Ret til at forlange det skriftligen af Conference Raad Sporon, og maatte han letteligen kunde give een skriftlig Beretning fra Aar til Aar hvorledes han haver indrettet sin Underviisning med nøye Benævnelse af de brugte Bøger, og dernæst lade medfølge de af ham selv sammenskrevne Compendier i een eller anden Videnskab. Nytten af dette Arbeyde torde maaske blive større, end man i første Øyekast forestiller sig. da Christian d. IVdes opdragelse er eet Mesterstykke, og Guldbergs Nedrighed overalt fremstikker, i Sporons Villighed til at være hans Redskab. Naar disse Beretninger bleve mig igiennem Deres Høy Velbaarenhed tilstillede

— skulde jeg snart forfærdige Udkastet, og overlevere Dem det til Eftersyn da de allene er i stand til at prøve dets Rigtighed. og trykke Sandheds Stempel derpaa. Det forstaar sig dette Arbeyde skal fra min side blive drevet med yderste forsigtighed og saaledes at det allene skulde komme Hans Kongelige Høyhed og hans fortrolige til Nytte og Eftersyn

Jeg forbliver p. p.

P. S. Condillac, Flechier have jo giordt sig een Ære af selv at forelægge den lærde Verden hvorledes de have opdraget de dem betroede Prindser. Sporon bor ogsaa villig giøre det, men længere end trende Ugers tiid bør ham af visse Aarsager ikke gives — han maatte ellers letteligen kunde retfærdiggiøre sig med *antidaterede* Breve fra Aarhus[1]) og flensborg[2]) og fredensborg[3]) —

Den 29de Juni 1784 skriver han til Bülow:

Det var maaske muligt i følge senere Aftale med Grev Bernstorff at jeg inden føye Tiid kunde komme til at giøre een Reyse, for ham ikke uvigtig — den kommende afbrudne Tiid vilde altsaa ikke sætte mig i stand til alvorligen at bearbeyde det omtalte ænme, hvis Udførelses Nødvændighed ingen let kan tvivle paa. Jeg vilde derfor ikke nu forlange derom Audience hos Hans Kongelige Høyhed, men opsætte samme indtil intet hindrer mig fra i flere Maaneder at udarbeyde een for flere Slægter saa vigtig Historie — ikke at tale om at mange Kilder vilde stoppes for mig, naar jeg ikke hafde Befalning at forevise, paa denne venter jeg thi den kan best bestem-

---

[1]) Guldberg,
[2]) Schack.
[3]) Arveprindsen.

me Øyemedet hvori Beretningen skal ordnes — Min Reyse i Morgen til fyhn og siden til Lolland sigter ikke alene til at bestyrke min paa nogen Tiid vaklende Helbred — men for og at overtyde den Mand om, hvis Segl jeg skar af til Dem at jeg ikke er mindre end betydende hos det 14de Aprils Partie — og J(uliane) M(arie) Dr(onningen) for at vise sin Indflydelse, hielper mig allerbest, da hun har sagdt til Signetets Herre at paa hendes forbøn var jeg saa vel kommet fra hende;[1]) Hvorved da den forønskede Rende Hest beholdes og ved fraværelsen ligesom bestyrkes.

Grev Bernstorff synes mig i Dag ikke gandske Vel, feberen har (i) Dag meldt sig igien, Himmelen selv give ham Kræfter — kuns han kan styre for os i den underlige Giæring, Keyseren synes at sætte Europa i. p. p.

Imidlertid havde D. Biehl allerede 27/6 84 faaet Løfte om at gjøres deelagtig i det, som ingen uden Kronprindsen og Bülov vidste, og 18. Juli modtog hun Dokumenter og Oplysninger til en 14de Aprils Historie; men derom fandt Bülow det nok ikke tjenligt at underrette Riegels, der altsaa fremdeles tænkte paa sin Historie om 14de April. Saaledes yttrer han den 3die Januar 1785: Ikke vil jeg gjøre mig Umage for at trænge igiennem de Vildereder der forfølger mig saa underligen, et lidet forsøg i dette nye Aar haver overbeviist mig om, at mine Venner i Nøden, intet ønsker hellere end at jeg var fraværende. Jeg haver ogsaa udfundet et Middel hvorved jeg uden at attraae Embede uden megen Møye kan blive sadt i den Stand paa Landet at kunde være mig selv til Nytte uden at ekle Ministrene. Det er forgieves at nogen Minister

[1]) Med 1200 Rd. i Pension.

vil overtale mig til at kalde kroget, ret, den Egennytte, familie Aand, Tydskhed, Uorden biefalder og fortier jeg aldrig. Disse vare ikke Vilkaarene der laae til Grunde i forbindelsen indgaaet 1783. Himmel! Hvorofte har man ikke i de forløbne 20 Maaneder glemt landet for bie Hensigters Skyld.

Overladt mine philosophiske Betænkninger paa Landet skal jeg stræbe saa upartisk som mulig at overlevere Hds. Kongelige Høyhed den hele Historie af den 14de April fra 1780 til *dato*. Her i Byen møder mig al for ofte smertende Uerkiendtlighed fra deres Side, hvor jeg mindst fortiente den, heraf flyder en Tungsindighed der ikke kan andet end standse min Pen p. p.

Men i den følgende Tid er han dog for sysselsat med at „dyrke en Mands Venskab“ ɔ: agere Spion for Grev Bernstorff hos den preussiske Minister Grev Rohde og Kirkehistorien og Chirurgiens Historie, til at han kan have givet sig synderligt af med det omtalte Arbejde, som derfor først berøres i Brevene i Begyndelsen af næste Aar, da han $^{18}/_{1}$ 86 beder om Ordre til at skrive Frederik den 4des Historie og om Adgang til Archivet og Cabinetsprotokollerne. I et Brev af 16de April 1786 yttrer han, at Bodendick har underrettet ham om, at der er falden Resolution at han maa benytte Cabinetsprotokollerne, men det vil ikke være tilstrækkeligt for ham til at forlange andre Oplysninger, naar han kun var beskjeftiget med denne hemmelige Historie: *j'ai cru le mieux, de faire semblant tant au public, qu'an nos anciens amis, que je ne fus occupé que d'ecrire l'histoire de Frederich IV. lors quelle serait annoncée a Subscription, on me soupconne pas en foulant les archivs — je suis convaincu que la Partie de B(ernstorff) ne souhaite pas*

cette histoire de ma main, car je reste immobile dans mes principes p. p.

Protokollerne, som flere Gange omtales i de følgende Breve, fik han endelig i Slutningen af Maj 86; den 30te Maj [1]) skriver han: Halv udmattet hafde jeg i fredags besluttet at gaae paa Landet for at samle Kræfter, men snart samlede jeg disse ved at see det tilsendte. jeg haver lykkeligen til mit Øyemed uddraget hvert Nummers Kierne. Enhver seer at i Guldbergs meest despotiske tiid de sidste 2½ Aar haver han protocolleret en ubetydelig Deel af sine *Sottiser* — maaske haver Guldberg taget *Staatz Secretairiats Protocollen* med sig?

Jeg haaber det kan tillades mig oppe hos dem at gjennemløbe Reventlovs *Annotata.*

findes der i Cabinets Papirerne intet hvoraf jeg kunde øse Efterretninger fra 1766 til 1773 den 9. Marty da Guldberg begyunder. Uhrkunden eyer jeg de hielpe lidet.

Nu fattes mig Blot een Ting, og heri maae de endelig være mig behielpelig, enten at opsætte Deres Tanker om Kr. Pr. Opdragelse, og sammes forsømmelse, eller og tillade mig at sende dem et Udkast hvilket da af dem efter Hds. K. H. Villie kan forandres, Dette maatte jeg have for *j* Historien selv ved Hielp af denne ubedragelige Kilde at kunde imodsige de løgne Cabinettet lader Kongen i denne Henseende sige.

Om Sex Uger kommer jeg ventelig igien for at overlevere min Kirkehistorie, da skal jeg bringe en Deel med af den hemmelige Historie. for at skiule dette mit Arbeyde for andre, holder jeg mig til deres Lofte at de forskaffer

[1]) Brevet er uden Aarstal og uden Underskrift.

mig Høyers Frid. IV. Historie, thi da heder det overalt at jeg arbeider for dennes Udgivelse.

Vores 14 Aprils Historie kan ikke allene blive god, men endog retfærdiggiørende for Kr. Pr. og os.

Jeg begriber nu ret klarligen hvorfor B(ernstorff) og R(eventlau) ikke vil have mig til Historiographus, Sagen er: de vidste naar jeg saae deres Handlinger under *Cabinettet* blive de andre folk, end de lykkeligen bildte mig ind at de vare. De Høystærede, Hr. Bodendick og jeg, vi tør see dem alle, Venner og fiender under Øyne, vi skal glædes over at læse vores Idrætter og Handlinger, naar Hine snart maae skielve, snart nedslaae Øynene p. p.

Paa denne Tid omtrent antager jeg Riegels har skrevet det Brudstykke, som jeg meddeler efter den Afskrift Bülow har taget deraf for at lade D. Biehl gjøre sine Anmærkninger derved. At det har indeholdt mere, idetmindste en Skildring af Christian den 7des Regjering, slutter jeg ikke blot af det „*Christian VII*“ hvormed Afskriften afbryder, men ogsaa af det følgende Brev fra Westensborg paa Laaland 12. Juni hvor han yttrer: at indlagte viser han ikke er ørkesløs og at han let kunde forfølge Planen med *l'histoire secrete,* men venter Bülows Svar paa, naar det vil være ham tilladt *de faire chercher cette essai.* — Det vilde være spildt Umage at begynde paa ny paa Chr. VII. Historie, før han har *l'approbation* paa Kronprindsens Opdragelseshistorie. De ville have den Godhed at tilføie deres Bemærkninger og bede Hr. Bodendick gjøre det samme. Da, naar alt er færdigt, skal jeg sende min Tjener herfra for at hente mig det, ligesom jeg har betroet det til en paalidelig Ven, idet jeg stedse har Mistillid til Posten.

Af det foregaaende er det altsaa klart, at han har

skrevet et Udkast til Christian den 7des Historie, i det mindste forsaavidt den angaar Kronprindsens Opdragelse, og selve Opdragelseshistorien; dette stadfæstes ogsaa af et Brev til Bodendick, som findes i Manuskriptsamlingen i Pakke 86. N. 11. Han har faaet Lyst til en formuende Enke, og vil have Bülow skal anbefale ham, da Callisen, der, som hendes Læge haver hendes Fortrolighed, og han haver sværtet mig, ja paa det nedrigste afbildet min Nedrighed den 14. April, her kan ingen igien opreise mit Rygte uden Bülow. — — — stem Bülow og alt er vundet. At jeg ikke duer til det politiske, vil en Samtale med Grev Bernstorff snart overbevise dem om. Schack Rathlou haver i sit sidste Brev af 19. August paalagt mig helligen, at melde Bernstorff det jeg havde tilskrevet ham, og da det skal skee nødes jeg til at tale reent ud, og sige ham at han langt fra ikke er ligegyldig for Printzen af Hessen og hans Sager. Jeg vil haabe om de efter denne Post taler ham om mig, vil han vel rose mig men i Hiertet brænde mig. Skeer det omskrevne, (ɔ: faaer han Enken) *moqverer* jeg mig over ham og hans hele slæng og jeg skal troligen sige dem Alle deres daglige *Sottiser,* hielper det ikke til andet, giør det dem varsomme og de torde vel lade dem, Bülov og mig i Fred som det bernstofianske Partie saa ideligen rider paa. Naar saadanne mærke at man ikke trænger til dem, ere de langt føyeligere, helst jeg haver lov til at tale med, jeg haver og sagt til Bernstorff, fædrenelandet gisber Døden i Møde under byrden af de Mange skiønne løfter før den 14. April om *finance* Plan og *finance* Regnskab — og denne Maade at love meget drives daglig. slige Sandheder ere dreie. — Bülow kunde jo foregive, at han hafde glemt min *addresse,* kuns erindrende at jeg opholdt

mig i hendes Naboe laug, han kunde jo bede hende at overlevere mig enten, Opdragelsens Historie i en *pacque* eller og et Brev hvori Grev Rohdes Brev var. — p. p.

I et Brev af $^{20}/_{9}$ 86 hedder det til Slutningen: Fortsættelsen skal ikke udeblive, Friderich den fierdes Liv og levnet fortalt paa samme Maade som *Svetonius* fortæller *Vespatiani Vita* afvexler med den begyndte *historia arcana.*

Det følgende Aar (1787) klager han $^{17}/_{4}$ over at det danske Cancellie har lagt hans Ansøgning om at blive Historiograph tilside, en Post som han ønskede for at skrive Christian den 7des hemmelige Historie og om 14. April; han kunde ogsaa have Nytte af at blive Bibliothekar ved Kongens Bibliothek; Schack Rathlou vilde virke for det første, naar Kronprindsen vilde lade et Ord falde derom; — Men som man seer af et Brev $^{27}/_{4}$ 87, det vilde Kronprindsen ikke: *Je prevois, que quand le prince royal me croiroit pas assez digne de seulement nommer mon Nom pour L'histoiregraphât a Schack Rathlou et pour le Bibliothecariat a Cay Reventlow — tout se replongeroit dans une silence eternel, partout on ne me veut pas, et c'est pour moi une louange et vrai satisfaction.*

Fra den Tid af omtales den hemmelige Historie ikke tiere; derimod begyndte han for Alvor at arbejde paa Frederik den 4des Historie, hvortil Kronprindsen laante ham Høyers Geschichte. Da det mulig ikke er uden Interesse at erfare, og Fred. 4des Historie hidtil har været knyttet til den hemmelige Historie, tilføjer jeg her hvad mine Kilder indeholde derom. Høyer maatte han i October 1792 levere tilbage: Han spørger $^{30}/_{10}$ 92, om Kronprindsens Ordre skal tjene ham til Regel ikke i

Fremtiden at tænke paa Frederik den 4des Historie, da han saa vil brænde 8 Aars Arbejde. Han beder tillige om Oplysninger om de Angreb og Beskyldninger man gjør imod ham. Paa Randen af dette Brev har Bülow skrevet: Naar han ikke skriver den bedre end *C.* 5. Historie saa tror H. K. H. Kr. Pr. at han gjorde best i at lade det være. og skriver de det paa Fransk, saa kan de anføre mig som talende, og skrive det, som det staaer — jeg svarede at det vist blev trykt. Men Pr. vilde det skulde saa være — og lad kun Riegels gjøre det, sagde han. (22. Nov. 1792). Bülows Svar er først af 16. Marts 1793. *Mr. Il est bien vrai que j'ai longtems tardé à V. repondre à V. lettre, et je ne puis guere excuser ce retardement involontaire. le meillieur parti que je puisse prendre, est donc, de recourir à Votre indulgence. Le P. R. a très bien reçu l'H.: manuscrite de Hoyer que S. A. R. Vous avoit prêtée pour quelque tems. On a trouvé ici que les notes etoient bien dignes de Votre plume; l'exemplaire en deviendra plus rare —*

V. sonhaités, Mr, que je V. marque si l'ordre du P. R. doit Vous servir desormais de regle pour ne plus penser à l'Histoire de Fr. IV, et Vous ajoutés, qu'en ce cas, V. brulerés les travaux de huit années etc. V. savés, Mr, la part qu'a eu ce Prince, si cher à la Patrie, à la liberté de la presse, et avec quelle louable fermèté il plaide la bonne cause devant le trône de son pere. Il aime sa Patrie, il aime la vérité, et se croit fait pour faciliter le chemin à tous ceux qui par des motifs honnêtes cherchent à éclairer leurs semblables et a procurer le bien; mais ce même amour de la vérité lui fait mépriser souve-

rainement tout auteur qui ne cherche dans ses écrits qu'à tremper sa plume dans le fiel et à égarer les esprits faibles et crédules, ou même à peindre la vérité avec des couleurs noires et sinistres. Jugés Vous même d'preès cela, Mr, si V. devés bruler Vos travaux de tant d'années et renoncer au profit qui en pourroit resulter; je n'ai pas bésoin de Vous en dire davantage. Pour ce qui me regarde personnellement, j'avoue que j'ai depuis long-tems souhaité, comme beaucoup d'autres, de lire une Histoire de Fr. 4. composée par un honnête et veredique écrivain —

Vous paroissés désirer dans Votre lettre que je Vous communique les griefs et accusations que Vous prétendés qu'on porté sur Votre compte à fin de pouvoir Vous justifier. Helas! Mons. personne n'est exemt de critique bien ou mal fondée, il fout toujours vouloir faire tout le bien possible et agir en conformité de ce voeu; on peut alors compter sur l'approbation des gens qui pensent bien et regarder avec indifference le jugement de ceux qui font le contraire.

Je finis, Mr, car je crains d'abuser de Votre patience par la longeur de cette lettre. Je Vous souhaite tout le bonheur possible pour la réussite de Vos desseins, et surtout pour Vos recherches dans l'histoire naturelle, étant avec toute la consideration possible Mrs V. t. h. S.

à Christiansbourg ce 16 Mars 1793.

B.

Under Afskrivningen har jeg nøje fulgt Forfatterens Retskrivning og Interpunktion; hvor jeg for at lette Forstaaelsen ønsker noget indskudt, sætter jeg det mellem Tegnene ( ); hvorimod [ ] antyde at noget bør udelades.

Sorø 13de Maj 1867.

J. H. Bang.

Begyndelsen af Riegels Forsøg til en upartisk Fortælling om Forberedelserne, Oprindelsen, Midlerne og Udførelsen af Forandringen i Ministerium d. 14. April 1784. Manuskripts. $^{61}/_{68}$.

FORTALE.

Haver den store *Baco* Ret, naar han siger, at Historien er det vigtigste Billede paa Guds Alvidenhed, saadan som vi svage Mennesker kan forestille os den, thi den seer jo stedse Sandheden i Menneskets skiulteste Idrætter, den ligesom afdrager alt det tilkommende sit Skiul, ja lader de forbiegangne Tings Løb atter begynde deres fuldendte Bane, og det i den samme Nøgenhed, som de i deres Virkelighed tildrage sig for Skaberens Alseende Øye. Kun Deres Kl. Høiheds uryggelige Taushed og dybe Eftertanke haver i de tvende vanskelige Aar giort mig uforsagdt og eene glædet mig i de sidste seyrige, ja endog i dette Arbeide tryggiort min Friemodighed, haver De ælsket Plutarch, yndet Svetonius, kan De ikke ringeagte dens Bestræbelser, som vover at træde i disses Fodspor, ikke blunende for Høihed, Adels-Aand eller hevngierrige Yndlin-

ger, skal jeg stræbe at efterkomme D. K. H. Befaling at sammenskrive de forbiegangne Tider, saadan som de ere. Man regner mig det ikke til Last at jeg saa høit ærer den Historiske Sandhed, at jeg troer at man ved den kan naae en Grad af himmelsk Fuldkommenhed; idet vi af samme lærer at hade Lasten og ælske Dyden, hvorfor jeg troer at den Historie Skriver, som synder imod Sandheden, synder imod en af Himmelens Døttre ja imod Gud selv der ikke kan andet end ære Sandheden siden (den) af alt her paa Jorden kommer ham i Evighed nærmest. Kilderne til Beretningerne kunde ikke være *Acta publica*, disse agte Nogle mig vel ikke høyelig nok til at betroes i Hænde. Jeg haver havt samme Kilder som *Petronius* og *Procopius* hafte til deres hemmelige Historie, egen Erfarenhed og Bekiendtskab med endeel af de spillende Personer; naar man befaler mig skal jeg nævne Navnene; thi ikke en Beretning antages af mig uden at den er hentet fra dem der vare Middelpuncten nærmest.

Man vilde kun ansee disse faae sider for et Prøve Udkast, for at indhente nærmere Befaling om jeg med samme Friemodighed maatte blive ved at arbeide, og naar man da paa de reene Blade vilde give mig Rettelser og Forbedringer kunde jeg desto lettere omarbeide alt og give det sin Form sin sande Politur. Det var ubilligt om man nægtede mig Brugen af Cabinets Protocollerne[1]), og derimod overlader dem ene til det Reventlauske Partie, der

---

[1]) Om Cabinetsprotokollerne beder han i et Brev til Bülow af 14. Febr. 1786, efter at han i et tidligere Brev af 14. Jan. 86 har bedet om Ordre til at skrive Fredrik d. 4des Historie og Adgang til Archiverne. Af et Brev af 16de April 86 sees det der var faldet den Resolution, at han maatte benytte Cabinetsprotokollerne. See ovenfor Side 7 og 8.

vist intet vil spare for at forskiønne det smukke Adels System, som udgiør en saa betydelig Deel af deres Væsen og Lyksalighed. Just fordi jeg upartisk kunde beskrive alt, ønskede [—][2]) visse Familier vel hellere en trængende Tydsker til Historiographus.

Jeg kunde ikke andet end nedslaae mine Øyne om man med rette kunde indvende imod min Fortælning at Hyklerie for mægtige havde styret min Pen. En slig Feighed giorde mig uværdig til at være Historieskriver, og endnu mere til at beskrive Kr(on) Pr(inds) Frederiks ærefulde Begyndelse og første livsalige Skridt til at regiere og tillige aflette et trykket men taknemmeligt Folks tunge Aag.

Alle Begivenheder hænge sammen i en Kiæde, jeg tog fat paa Ledet Frederik V — maae saaledes gaae Skridt for Skridt til vore Tider, og jeg smigrer mig med at enhver retskaffen ikke imodsiger min Fortælling, fordi jeg vilde være partisk men fordi mig fattedes Kilder, dog haver jeg saameget som mueligt ikke optegnet stort andet end indlysende Sandheder.

In magnis sat voluisse.

INDLEDNING.

Fra 1730 har Tvilling-Rigets Skiæbne været sørgelig lige til den 14 April 1784. og denne Dag er det jeg skal forberede Læseren til, glad at imodtage og helligholde som een af Nordens gladeste Dage; vi behøve ikke Veltalenheds svigefulde Konst for at male Eichsted, Guldberg, Stemann, Holmskiold, Sporon sortere end dere Handlinger selv fremstiller dem. Den nøgne Fortæl-

---

[2]) [—] ulæseligt.

ling vil snart kunde sige os, om Dannemark nogensinde nærede i sit Skiod en Klynge af Undersaattere dumdristigere end disse, de attraaede ikke mindre end at betage Kronens retmæsige Arving sine Rettigheder ved saalænge som mueligt at holde ham udelukt fra al Bestyrelse, de skiøde sig ind under den Faderlige Myndigheds Skygge som de selv Nr. 1. daglig traadte under Fødder, og sandelig maatte hine først skielve, naar de i deres endnu over dem lovsyngende Venners Nærværelse skulde besvare følgende flygtige Spørgsmaale. Hvormed kunde de beviise at alle de Foranstaltninger, de lode den Kongelige Magt alleene betrygge, at Kongen vilde dem saa og ikke anderledes, hverken Stats-Raad eller Collegier kiendte dem forend af Udførselen? Hvorledes kunde Undersaattere aftale imellem sig at For- Nr. 2. ordningen om *Corroboration* i Stats-Raadet i visse Tilfælder ikke skulde adlydes? Hvorledes kunde Guldberg og hans Kieledegger samt Tilbe(de)re bruge Hs Majestets Mundtlige Befaling til dermed at sætte Folk i Embeder, eller uddele Naade Gaver da de vel aldrig talede med Ham? Mon den usle Ob. Hof. M. Schack, der for et blødt Liv solgte al sin Ære, tør sige ved hvilke Midler han tillistede sig de af hans Venner befalede Underskrifter? Lad Schack og Jacobi sige om de aldrig med frie Forsæt lod Kongen underskrive Blanketter paa det at intet skulde hindre Vennen Guldberg i at være den altid færdige Cabinets *Secretair?* Mon man ikke fordum haver hørdt med Harme naar disse i Lykken hovne, regnede sig det til Fortieneste, den Møye det kostede dem daglig at holde Kongen til, daglig i 8te Dage at skrive paa egenhændige Breve; som Bernstorfs Afskeed, Brevet til Kongen af Preussen forlangende den preussiske Printsesse, senere Brevet til Eichsted 1783. angaaende Kron-Printsens

Confirmations Opsættelse, iligemaade Gave Brevene til H. M. Dronningen og Pr Frederik paa Godserne i Holsteen? Skulde det blive let for Guldberg at aflægge Regnskab for hvorledes han deels bortrullede eller bortsolgte Æres-Titler, hvormange *pro cento* han gav sine Hververe? Eller
NB. hvormeget han fik i aarlig Forpagtning af Ordens *Secretairen* for Riddere og Kammer-Herre Nøgler? Efter hvis Ordre var det at O. H. M. Schack fik de utrolige mange *pretiosa* til Skienk? Mon Guldberg endnu kan finde den Kongelige Udgifts *Ordre* der engang for alle gav H. M. Dronningen ikke alleene adskillige smaa Summer, men at endog Stiftelser og Post-*Casse* igiennem hende skulde forsøde Hertug Ferdinands møysommelige Reiser til
Nr. 3. Dannemark? Hvor vil Guldberg finde den almindelige Udgifts *Ordre* der tillod ham at stille *Chatol* Griisenes Grynten, fik ikke den ene v. d. Lühe ofte fleere Hundrede Rixdaler for at føre Sladder? Var det let at angive Aarsagerne hvorfore Manschester Fabrikken blev overladt til Interessenterne med saa mange Fordeele? Og var det reent Digt af Fabrikkens egne Folk at Guldberg her ifordte sig Justits Raad Lavætz Maske? Endelig efter hvilken af Kongen befalet og i Stats Raadet *corroboreret* Plan blev det Guldberg og Stemann overladt at give Dannemarks *Credit* og Vexel-*Cours* sit Naade Stød at myndte Millioner af b. Sedler og laane dem til overspændt hand-
Nr. 4. lende Kiøbmænd?

Er det atter idel Digt naar *Publicum* paastod at disse forskud stedse affødte nogen provision for Canuterne? Skedte ikke Boltens Laan af 600,000 Rdl. ved Hielp af en Blanket, som Guldberg tog med sig fra Fredensborg thi der vidste ingen hvor stor Bankerotten var, man vidste kun at B(aron) Bolten skulde reddes fordie Prints.

Frederik inderligen elskede ham. Mon Kongens *Actier* bleve holdte ordentlige, Frue Guldberg solgte *Actier* og Guldberg hafde stedse sit Antal? Var det let for Guldberg og Venner at forsvare deres Optrind med det *Asiatiske Compagni*, og de svigefulde Udbytter ved det Vestindiske? Kort hvorledes skal det forklares at Guldb. med en ikke liden mindre end overspændt Gage kunde holde sin Familie og prægtige Kone vedlige, dertil flytte herfra med 120 *Casser* Bøger, med en betydelig Samling af rare Mynter og *Antiquer*, har i *Aarhuus* opbygt sig et smukt *Bibliothek*, kan udbetale her prompte flere tusinde Rix: for mislige *Actier*. Folket siger han hafde *Chatol-Cassen*, Preussiske og Svenske *Depecher* fortolte Martii Maaned 1784, at han forsendte 200,000 Gylden til Holland; dog lad os sende alt dette ind i Forglemmelsens tykke Mørke, thi det er blot anført for at vise Guldbergs Venner, at det ikke er nok naar de fortælle os saa dristigen om hans og Venners Uskyldighed, Gudsfrygt og Fattigdom, de skal først besvare disse Spørgsmaale, siden bevise deres Lovtaler; vi vender os saaledes til Historien selv.

Forsøg

til en upartisk Fortælling

om

Forberedelserne, Oprindelsen, Midlerne og Udførelsen af Forandringen i Ministerium d. 14. April. 1784.

Forberedelserne.

Frederich V.

Hvo kan uden inderlig Bedrøvelse overskue denne elskte Frederichs Regiering? Blev ikke hans menneskekierlige Hierte et Offer for nedrige Fremmede, sultne

Siele, sloge ikke disse en Forskandsning om Monarken saa at han intet kunde see, høre eller tænke uden efter deres egennyttige Tykke, Ja hvor dristig blev ikke den mægtigste og for Dannemark saa fordærvelige Yndling, det var ikke nok at han daglig berigede sig, men han vovede endog at lyve imod dem, der ælskede Fædrenelandet, og talede Sandheds Stemme imod Ham eller Hans Æt. Og dette kunde den enevældige Yndling trygt giøre, hans listige Rænker lykkedes ham, hvormed han stræbte at fængsle den beste Konge, og Yndlingens beste Venner thi de skyldte ham deres heele Tilværelse magede det saa at Frederick kun havde Fortroelighed til den sledske og
Nr. 5. egennyttige Yndling. Historien kan endnu ikke nævne nogen der fyndigen vovede at trække Kongen ud af sin Vilderede. Men burde ikke i det mindste i Tidens Aarbøger de Navne nævnes med Væmmelse som endnu nævnes som hæderlige iblandt os, Gähler Brochenhuus og fleere kom jo ravende og sildig ud paa Aftenen fra den beste Frederich; engang kunde de ikke i det udvortes skiule sig, i *Guarden* til Hestes Nærværelse i Drabant Sahlen stridtede de, om disse Folk ikke herefter burde bære *Grenadeer* Huer for endnu at blive reyseligere. *Garderne* vare saa kloge og kaldte paa deres Tienere og med Moie førdte Herrerne i deres Vogne.

Nr. 6. Dronning Louise Landets Lyst, var for retskaffen til at være agtet af Yndlingen, hvorfor han paa det allersorteste, dog fineste bagtalede hende hos Kongen, han vandt det han attraaede, at hun ikke alleene besad Fredericks Fortroelighed. Hvorfore ækles over alt det Digt man lod udsprede om Louise, hun vil i sin lyse Evighed langt seyre over Yndlingens usle Anfald paa hendes Rygte da hun vandrede i blandt os.

En *Madame* Winge fandtes, som var snue, vittig, vellystig, og gierrig nok for troelig at udføre Yndlingens Villie; hans Yndest, klagede hun ofte over, var vanskeligere at bevare for hende end Kongens; thi han var ikke som hin, nedrig, men eye god, han elskede Vellysten og endnu mere den som hialp ham til at skiule den. Glad passede da Winge paa, naar Moltke sadte det aftalte Lys i Vinduet ud til Numerne, strax iilede hun hen at favne den beste Fr. med giftige Arme, intet kunde forstyrre denne usalige Roe. Klagede nu Winge over Beklemmelse, over Tørst, da fandtes Flasker nok under Sengen, lad være man i Førstningen drak til Lædskelse, saa siden da Flaskerne ideligen fyldtes, og Winge blev vel betalt for Budskabet at Kongen var glad over at have fundet Vinen der, ja hvilken sort han helst ønskede, og al umage var lettet, da fleere Proptrækkere sadte hændelses viis fordeelte paa Flaskerne og nu udartede Lædskeriet til — at det Vennerne havde lagt Grundvold til ved Frokosterne, blev ikke nedbrudt om Natten. — Fr. sank dybt og tabte i lykkelige Øyeblik aldrig Følelsen af Ære og Høihed, men denne var for svag til at brække de Lænker hans Sandselighed sukkede under. Aldrig trængte oprigtige Hierters Røst ind til Fr., ikke fordie han skyede den, thi intet var ham kierere, men al Adgang til ham var tilsperret — Hvo der engang var retskaffen nok til at sige Kongen Sandheden, han maatte jo stedse vente paa det Øyeblik, naar enten Yndlingen vilde forvise ham Hoffet, eller vel og Kongen uafvidende sætte ham i Fængsel. Nr. 7. Nr. 8. Nr. 9.

Commandeur Holstes Skiebne er ynkværdig den beviser mere end alt hvad Historien kan fortælle om Yndlingens Vold og Uretfærdighed. Holst var af Sindelav ærlig, [men ærlig]

men ærgierig, og hidsig, dertil but i sin Tale men æret i *Etaten*. Han kommer hiem fra Vestindien efterat have fuldendt sit Kryds Tog og optaget endeel *contrabande* Vahrer. I hans første *Audience* hos Kongen, fortæller han endeel om den Uret og Svig der blev begaaet i Vestjndien, dette erfarer Yndlingen, strax slog hans bange Hierte at det maaskee kunde blive opdaget hvorledes han med Pröeck deelte de *Summer* Planterne gave for at faae Skatte Frieheds Tiden forlænget eller og at man maatte falde paa hvorfor Fischer og flere Søe Officerer fik saadanne underlige *Instruxer*, ligesom at Ministren hafde deel i de *Contrabande* Skibe de vare forpligtede at *convoyere* som uskyldige. At Flaget forhaanes og de ringere Stænder betages deres Næring rører ikke Ministre naar de blive Kiøbmænd. Holst begyndte i et haardt Sprog at paastaae den deel ham tilkom af de optagne *Contrabande* Vahrer. Yndlingen der hafde besluttet hans Undergang fordie han talede Sandheden, sagde ham, at da Kongen havde skiænket sin Andeel bort til Eyerne, saa kunde han intet vente. Holst forudseende sin store Nød forestilte den steenhaarde Yndling, at dette burde man have forudsagt ham, thi da havde han ikke stolet paa denne lovlige Indtægt og derefter indgaaet *Contracter* som han med disse forventende Penge vilde have betalt og om end Kongen kunde bortgive sin Ret syntes ham ikke at han kunde giøre det ved Undersaatternes uden Erstatning. Holst fik ingen Trøst: i Haugen paa Fredensborg søgte han Kongen. Og nu blev han forviist Hoffet fordie han saa dumdristig overhængte Kongen. Holst paa Randen af sin Undergang forfulgt af oppustede *Creditorer*, følende sin Uskyldighed, gaaer [han] til Yndlingen her i Byen, taler med ham uskyldighedens reene Sprog, siger ham det nedrige

i den Adfærd man viste ham og i sin Iver slaaer paa sin Kaarde; Yndlingen besluttede hans Arrest og som Rygtet siger adlydede *Admiralitetet*, Ober Hof Marskalatet. Holst blev arresteret først paa Holmen siden i Castellet og maaske uden Kongens Vidende; trende Aar tilbragte han i sin Arrest og det i en fortvivlet Forfatning, hans Kone og Børn blottet fra deres Stytte Stav forfaldt til Laster, vel opdragne Piger truede den haarde Nød til at sælge deres kostbareste og eneste Eyendom, Sygdom tilredte Holst paa det værste i Arresten, ingen torde tale Sandheds Sprog for ikke at blive forfulgt. Kongens Sygdom begynder at blive alvorlig, den gruesomme Arrest kunde let have blevet en farlig Sag for Yndlingen, man haabede at faae en Proces imod Holst tilkiøbt efter hvilken Lovene kunde skille ham ved Ære og Friehed. Den gamle Grev Wedel gift med Comtesse Danneskiold, hafde laant 4000 Rd. eller noget mere af Holst, hvorfor han havde Grevens *Obligation.* Enke Grevinden afbetaler 2000 Rd., som rigtig paa *Obligationen* af Holst var afskrevet det resterende vilde Grevinden afbetale Termin viis, nogle Terminer vare betalte, derfore havde Holst givet Grevinden Quiteringer, men ikke afskrevet dem paa *Obligationen.* Denne havde nu Holst i sin store Nød pandtsat til Thygesen, da altsaa Grevinden betaler den sidste *Termin* kunde Holst ikke udlevere *Obligationen* og Thygesen holdt sig til Grevinden; hendes Stedsøn Yndlingens Svigersøn, vilde saa gierne have kiøbt denne Proces af Grevinden, og Svigerfaderen sparede intet for at faae denne lovlige Sag imod Holst i hænde. Men den ædelmodige Grevinde vilde ikke være et Redskab til Holst's Undergang, og Holst da han under Danneskiold kom paa frie Fod betalte Grevj(nden) ærlig alt hvad hun for ham havde betalt.

Holst vandt alle sine Sager for Høieste Ret, blev beafskediget i Naade med Titel af Schoubinacht, men hans Helbreds og Æres Tab kunde Yndlingen ikke erstatte, og en i Laster hensiunken Familie hvorledes at føre den igien tilbage paa Dydens Vei? Holst levede for kort til at faae Erstatning om endog Høy Adel havde tilladt Lovene at tale imod Høiadelige Forbrydere. Nok Holst haver testamenteret den imod ham viste Vold til Menneskeligheden: Lad den hevne ham ved at udspyde Yndlingen og hans Slæng af ærede Medmeneskers Tal.

Man behøver vel neppe at spørge hvorledes var Rigets Tilstand under denne Yndlings Regiering, ved at laane store Summer paa alle sine Godser endog paa de
Nr. 10. skienkede haver han vildet hendysse Folket i den Formeening at han var fattig, dog kunde det ikke lykkes ham i oplyste Mænds Øyne som vide han med 16 Rdl. blev fra sin Fader udstyret, nu eier i det mindste en Million foruden de store Kostbarheder hans redelig erhvervede *Palais* indeholder, haver hans Ranerie ikke gandske kundet nedtrykke Staten saa har Maaden hvorpaa han giordte det fuldførdt og moedengiordt Statens Uhæld, thi under Uretfærdigheds Skygge og Minister Despotisme maatte han uddele betydelige Summer til Hælerne, og paa Landets Bekostning vaage over at der ved Bygninger og andre Ting blev foretaget noget i Øynefaldende, der kunde dysse Kongen i Søvn; Landet havde langt hellere maattet give denne Yndling en Aarlig Afgivt end ved gyldne Rænker og forgyldede Hielpere at trække til sig; og man maae med Kongen af Preussen sige, at Dannemark rigelig nedlod sine Yvre blev stærk malket uden at faae Tid til at samle Kræfter. Hastig blev Landet betynget med udenlandsk Gield, og ganske nedtrykket af Yndlingens kiereste Skat

extra Skatten dette Præg paa tyrkisk Finance Bestyrelse, uagtet alt dette blev endnu Landet udsat for et Hyders Raserie der nu først begynder at vansmægte jeg mener den Mængde af Bankosedler og indbildt Mynt der saa let beruser Monarken lige til Betleren, da de troer sig rigere end de ere, dog Sæden blev her lagt til langt gyseligere Optrin for Dannemark, Landet begyndte nu blot med at føre en Pragt der skulde ligne Frankeriges, kun at denne kostede os vores Marv og Frankerig derimod vinder ved Nationers Daarligheder.

En Fransk *Ambasadeur* bragte os Franske Vahrer Nr. 11.
og lige til hans Forrider, forsynede hele *Ambasaden,* os med fransk Snurrepiberier, heele *Ambassadeurens* Huus *negocierede* saa at de for Danske Penge, skaffede os Fransk Smag Franske Fabrikantere, Sæder og Moersomhed, dette blev Hofsproget: gior Dannemark lykkelig thi det bliver forsynet; og i Smag sadt ved Siden af Frankerig, kan det nyde samme Riges Hæder i Europa. Kun Yndlingerne af det *Bernstorfiske* Navn kunde føre sligt Nr. 12.
hendyssende Sprog. men kan det nægtes at Bernstorf fra 1752 til 1770 giorde os ærede iblandt fremmede? Historien giver ham Navn af den gode den uegennyttige men ikke den store. Vi overlevere(de) maaskee Ferdinand den allierede Armee og uimodsigeligen reddede (vi) Hannover, uagtet dette, løsladte ikke Engelland de Kiøbmandsskibe som os saa ulovligen vare fratagne, med tvetydige Instruxer *eonvojerede* vore Søe Officerer den gang, ligesaa vel som 80, 81, 82; thi endog da handlede vore Ministre: og det Danske Flag kunde ikke andet end udsættes (for) Haan. Hollænderne vedblevе at hente deres aarlige gevinst af 3 Millioner paa vore Fiske Banker, og til Hansee Stæderne maatte heele Landet vedblive at betale

de sædvanlige Renter for de Vahre alle vore døende Kiøbstæder fra deres Haand høkre ud, og opholde Livet ved den lange Credit og ved 60 til 70 p. c. de tage af Landmanden. Hvorledes skulde man kalde Bernstorf stor? Som Statsminister i 19 Aar, hvorledes blev *financerne* bestyret? Hvorledes Fabrikkerne ophiulpne? Financerne have stedse hos os sadt deres Ære i Mørkhedens Skiul, og ikke brugt andre Forsvar end *Collegial* Uorden. Ingen Dansk Undersaat veed hvorledes hans Sveed og i de seenere Tider hans Marv bliver brugt. Men han maae endnu mere bedrøves over den store Uorden der fremlyser af de til hans Majestet 1770—71 indgivne Beregninger over Statens Indtægter, Udgifter og Gield. Man maatte nesten aldrig ønske at see de sidste 12 aars Ødelæggelser i Financerne som denne Uorden i Kiøbmænds Hænder haver anrettet, og ingen Redning er at vente hvis man ikke tvinger det derhen at alle *Collegia* maa først fra 1770 af til 1786 fremkomme med slige Finance Beregninger, og siden Aarlig fortsætte dem, thi bærer ikke Regenten disse Beregninger hos sig, maa han stedse frygte for, at han ved at vise Mildhed ryster den heele Finance Bygning, hvis heele Værd bestaaer i Delenes uforanderlige Sammenhold. Nok Bernstorf uden at bekymre sig om Financernes Bestyrelse var et Middel til at Uorden og Gierrighed allerede hafde 'styrtet Danmark 1765 i en Gield af 19,931,125 Rd. og endnu forøgedes den med tvende Tønder Guld 1768, siden haver den dalet lige til 1782 og nu kan intet Øye for Mørkets Skyld forfølge den, Nok Bernstorf bragte ingen Orden ind i Financerne, fordrede ingen Regning for deres Bestyrelse, selv havde han i sit *Departement* forbrugt i 19 Aar 3,841,088 Rd. til *extraordinaire* Udgifter og de Fordele Landet hostede falde

ikke i Øynene. Haver Bernstorf maaskee ophulpet Fabrikkerne? I de 19 Aar han og som Statsminister haver kunde havt Indseende med *Oeconomie* og *Commerce Collegium* haver det forbrugt sin aarlige Fond 30,000 Rd. altsaa 5,70,000 Rd. for disse Penge fik Landet franske Fabrikker, kort vores Fabrik Væsen males næsten rigtig med følgende Træk af Bericht der Conferenz an den König 27 Maj 1771. „Man haver hidtil ladet Skiorte Lær- Nr. 13.
redet til heele Armeen komme fra fremmede; man har hidtil seet meer paa det udvortes, paa det som glindser og falder i Øynene, nu var det Tid (endnu er det ikke skeedt) at vende Sagen om, og først at sørge for Skiorten førend man tænker paa Broderiet til Kiortelen, Hør og Hamps Dyrkelse, Spinderier, Væverier, Blegerier ere vigtigere end man hidintil haver troet; de raae Materier som voxe hos os selv foragte vi, derimod hente vi Spansk og Amerikansk Uld, Levantens og Persiens Silke for papiirs Penge og troer her i Norden med Fordeel at kunne forædle disse Vahrer; jo det haver vi lært — som og at giøre Franske Kaarder men ikke Danske Leer og Knive.(“) Maaskee var da Bernstorf den gode den følelige? Jo det var han, Moltke, viser hans Forsvar at han ikke troede nyttig hverken for Landet eller Kongen, men som en dybtænkende Mand forudsaa han, at det ikke havde nyttet ham at arbeide paa denne skadelige Yndlings Fald — og Historien svarer; lod ikke Bernstorf Øyeblik forløbe unyttede, i hvilke han let kunde have vundet Frederich V. imod Moltke; men Eenighed, Roelighed er for Ministre langt ønskeligere end den Uroe der følger af at straffe Lasten og stedse at kunne aflægge Regnskab for Raad og Handlinger.

Nr. 14. Men oplyste ikke Bernstorf de Danske? jo, men paa en Maade der syntes farligere end Uvidenheden hvoraf han udrev os. Videnskaberne vedbleve under ham at sove, Universitetets Vugge Vise høres for vidt og bredt til at de fleeste studerende ikke skulde indslumre derved, det var allene Konsterne han skiænkede os og med disse en Pragt der snart u(d)artede langt over vore Kræfter; i Møbler i Klæder i Huse saaes Konsternes Indflydelse, men ikke Rigdoms Vindskibeligheds Tiltagelse. thi fremmede hand-
værker kunde ene giøre godt Arbeyde i Dannemark, dette
Nr. 15. var ikke mindre moedfaldende for Danske, end da de saae, ja hørdte at kuns fremmede skulde bruges i de udenlandske Poster, hertil hafde Danske lærdt for lidt. Dog denne Ros vil Historie evindelig lade Bernstorff vederfare at han var uegennyttig, mild imod de ringe, Elskere af Lærde, og den eene Schulin undtagen, har han i at omgaaes Lærde beskiæmmet den hele Danske Adel siden 1730. Men hvad mon nu denne Menneske-Ven Bernstorf tænker i sin lyse Himmel Evighed naar han overseer Følgerne af den Hamborgske Kiøbmand Schimelmans Finance Bestyrelse? Mon det nu ikke smerter ham, at han ikke qvalte den fremspirende Skatmester. Der siden ved at giøre heele Staten til Kiobmand haver let kundet blende Folket og de regierende, siden man gandske var uvidende om Beregninger der fremlagde Statens sande Nøgenhed. Hele Landet dog meest Kiøbenhavn, og Ministere, samt deres Venner skulde ved Handels Foretagender med fleere Millioners Brug arbeide sig 30 ja 100 p. c. imøde; saaledes dræbte vi det nærværende, opaade kommende Slægter, og nu skiælve vi for den creditlose Evighed, hvor maaskee tilsmilende Haab af lykkelige Handels *conjuncturer* der burde give Erstatning, vil da først harme os,

thi Kræfterne ere borte; lad *Canalen* være Nøglen — og hvad gjorde ikke Bernstorf da han efterlod at føre Orden ind i *financerne,* men villigen overlod dem til en Skatmester der lidet kiendte Landet, men desto bedre at sammenfiltre Statens Beste med sit eget. Vi lade just Bernstorf og Schimmelmann følges sammen blot bemærkende at endnu var *Coursen* næsten til ingen Tab for Landet; men under Bernstorf blev Kongens *82 banco Actier* solgte til Schimmelmann for 316 Rd. da de (paa) Børsen ved Auction bleve solgte for 351 Rd. Vare nu disse *Actier* af de enkelte eller doppelte saa vandt Schimmelmann enten 3000 Rd. eller 6000 Rd. Dog dette anføres blot for at vise hvorledes denne Kiøbmand-Minister lod sin Egennytte styre sig, endog i at tage Vinding hvor han burde have handlet *bona fide.* Overalt kan ikke begribes hvorfor Kongen skulde sælge disse *Actier,* uden for at moedengiøre det Ulyksalige Skridt som siden beseglede reent vores Financers Uorden at Kongen tog heele *banqven* til sig.

Det er unegteligt at under Frederich V. begyndte Agerbruget og Frieheds Aanden iblandt Bønderne at reyse Hovet i Veiret. 1763 giordte en vis Malling til *Astrupgaard* i Jylland ikke allene sine Bønder frie, men endog byggede Bøndergaarde paa sin Hovedgaards Taxt. 1765 blev Hiortespring, *Frederichsborg* Hov Marker solgte til frie Jord, og samme Aar besluttede den uforglemmelige Menneske Ven Kong Frederich V at *Coldinghuus* Amt blev solgt til Bønderne for den Priis de selv bod som den Gang var 200 Rd. p. Td. Hartkorn, og nu er deres Velstand saa stor at den samme Td. H. K. koster 7 à 900 Rd.: her seer man Frieheds Aandens Velsignelse, som den nedlægger i alle frie Bønders Arbeider — derimod

forbander den Jordrotters og Trællens Sleb. I Lolland koster en Tønde H. K. paa flere Steder ikke mere end 100 Rd. og er dog langt bedre Jord end i Kolding Huus Amt. Her ere de Trælle hisset frie. Blev nu *Colding H.* Amt saa at sige syv gange rigere end det var, saa magede Adels Aanden det nok, at de øvrige Kongelige Godser ikke bleve solgte til frie Bønder, ja de Kongelige
Nr. 16. *Commissarier* vare dristige nok, til at lægge Bønder Hindringer i Veien naar de vilde kiøbe sig selv, og derimod lette alting for dem som vilde kiøbe samlet Jordegods, og 21,000 Td. Hartkorn sukker paa denne Maade endnu under Aaget, som kunde i Jylland, Fyhn, Sielland, Falster ligesaavel have været frie som Colding H. Amt. Vi vilde blot regne at hver Td. Hartkorn var stegen til 400 Rd. altsaa til 300 Rd. mere end de bleve solgte for: det er 8 Millioner og 100,000 Rd. Adels Aanden haver berøvet Landet, for at beholde dens Rettigheder. Og hvad solgte Kongen? Sine egne Skove hvormed hans egne Godser bleve ham betalte, Frederich meente det vel med Bonden men kunde ikke vaage over Adelens Bugter og Krumninger. Hvorledes endte da Frederich sin Regiering? Alle hadede Yndlingen som saa umaadeligen havde beriget sig, og hvis talrige Familie truede heele Landet med Tidsler og Ukrud intet kunde standse, Betiening vare besadte med Yndlingens enten Tienere eller dem som havde hyklet for den Moltkske Æt. Det var bleven Vei til Hæderlighed at krybe for de store, ikke at imodsige den Fordom at med *Excellencer* fulgte stedse Ypperlighed i Forstanden og Indsigter. Ja at i 16 ahnede Familier maa Fortienester og Ret til de betydeligste Embeder stedse foreviges, og søges, ja at disse vare lige saavel fødte til at være den Oldenborgske Stammes Mini-

stre, som denne af Gud er sadt til at regiære Dannemark. Saadan havde en tyve Aars Yndling dannet et fric tænkende Folk.

Af Financernes Uorden kan man slutte sig til Krigsmagternes Tilstand, til Næringsveyenes Ringhed, til Rettens Pleies urigtige Gang, ja til det Heeles Uorden. Kun Blodets naturlige Løb kan vedligeholde Legemets Sundhed. 20 Millioners Gield, stor mængde indbildt Myndt, tungt skatte Aag, egenraadig Adel endte Frederich sin Regiering med 1766 den 13. til 14. Januar Klokken 1½ begrædt af alle, savnet af Yndlingen, paa hvilken endnu hviler alle retskafne Danskes Forbandelse over at have mishandlet den største Menneske Ven Kong Frederich V.; hvis Taarer fældede over at underskrive *Extraskattens* Nr. 17. Paabud, bleve foragtede af gierige Yndliger der higede efter Statens Marv suget ud igiennem den Allerbeste Konge.

Christian VII. (Med dette Navn afbryder Bülows Afskrift af Riegels Indledning, hvorpaa følger D. Biehls „Upartiske Anmærkninger til en falsk og Ondskabsfuld Historie.“)

Nr. 1. Noget efter den 17. January (1772) kom Etats Raad Guldberg til Geheime Raad Schack Rathlou for at formaae ham til at arbeyde paa et Document i Kraft af hvilket *Cronprindsens Majorennitet* i fald Kongen døde blev udsat til hans sextende Aar, men han afslog det ganske at have Deel i noget sligt.

Nr. 2. Da det var Undersaatter, der aftalte Forordningen om *Corroborationen* i Stats Raadet imellem sig, saa kunde de og med samme Ret og Føye giore Undtagelser i visse Tilfælde. Enhver Sandheds Forsker og Elsker seer let Sagens rigtige Sammenhæng at være denne:

Kongen kunde ikke före Regierings Tommet; Dronningen troede sig og Prinds Frederich meere berettiget end nogen anden til at lægge Haanden paa det, og for at faae det skeedte Revolutionen af 17de *January*; men saa længe den Kongelige Myndighed var usvækket, maatte de idelig frygte for, at enten Kongen selv, som ikke elskede dem, eller nogen af den mishandlede Dronnings Venner, maatte faae ham til at udstæde en Ordre, der kunde have farlige Følger for dem, denne Frygt avlede Forordningen om *Corroborationen* i Stats Raadet, men neppe vare de i roelig Besiddelse af den attraaede Myndighed førend de merkede, at denne Forordning var dem den uovervindeligste Hinder til at udøve en uindskrænket Magt, og søgte altsaa at faae den ved *Cabinets Ordrer*. Men hvorfor tog *Collegierne* dem for gyldige, hvorfor havde de ikke Moed nok til at skyde sig ind under Forordningen, og haandthæve den ved samme til dem givne Myndighed, og ligger i Følge heraf ikke et uliige stærkere Ansvar paa dem, der af nedrig Føyelighed adlydede disse Befalninger, end paa dem, der nedskrev samme? Naar Stats Raadet lod sig sin givne Ret betage, naar *Collegierne* af Frygt for Dronningen og Pr. Frederich lode sig noye med en erklæret ugyldig Haand, hvad Nytte havde det da været til, om Guldberg havde vægret sig ved at skrive dem? Haandskrivere havde de altiid faaet, og Forfatteren selv havde sikkert tient dem deri med samme Beredvillighed, som han tilbød sig at være *Oberskatmesterens* og *Stats Secretairens* Spion?

NB. En ganske besynderlig *Conclusion!* Fordi der blev givet Naades Tegn til Uværdige, saa fik Guldberg Forpagtning af dem. Naar altsaa en forblindet Minister foreslog og forskaffede en Forræder, Uerkiendtlig, sort og

nedrig Siel en stor aarlig Gage, saa var det en Følge, at Ministeren fik de tre fierde Parter af Gagen, fordi den, der var udnævnt til Gagen var endog uværdig til den fierde Part.

Nr. 3. Endskiønt det første Spørgsmaals Besvarelse i en vis Forstand kan henvendes paa alle de andre, saa er dog *Chatoll* Cassen det, som aller mindst kan kræves Regnskab for, om man endog vil ansee Guldberg for Kongens Formynder. Det er de Regenten tilstaaede Lomme Penge, og naar han viiser Qvitteering for deres Udbetalelse, kan Uddeelingen ikke lægges ham til Last, siden disse Penge ikke ere Statens, men Kongens.

Nr. 4. Med hvor megen Vished end Forfatteren siger, at Stemann og Guldberg gav vor *Credit* og *Vexel Cours* Naade Stødet ved at Mynte Banco Sædder, saa troer jeg dog at man (med) større Vished kan sige, at de allerede fik det den Tiid, da Banqven kom i Regieringens Hænder, fordi den tabte al den Sikkerhed, som slig en Indretning bør have. Banqueroutten af *Hotel de Dieu* i Paris havde en halv snees Aar forhen tydeligen beviist, at man ikke kan haandthæve sin borgerlige Ret med samme Eftertryk hos en Regent, som hos *particulaire,* og denne for Landet saa ulykkelige *Operation* skeedte ikke efter en *Cabinets Ordre,* men efter en af Finands *Collegiet* og Stats Raadet *approberet* Plan. Saa snart et Finands *Systême* bliver Kiøbmands *Systême* er et Rige ikke meere langt fra sin Undergang. Det første maae være fast og urykkeligt, som Naturens Orden, hverken Vindning eller Tab underkastet, som det sidste. Riget havde altsaa været bragt i langt mindre Forvirring og Elendighed, naar man i stæden for at lade sig blinde af de ved Banquens Besiddelse lovede Fordeele, havde tvun-

gen den til at holde sig *Octröyen* efterretlig, som var at tage een p. c. mindre end de ved Loven fastsadte Renter; dette havde sadt de unge Kiøbmænd i Stand til at vinde noget og holdt de Formuende tilbage fra at strække sig over deres Kræfter for at trække alting til dem, de havde vidst, at de i paakommende Tilfælde havde haft med Handels Kyndige Mænd at bestille, der ikke lod dem faae en Skilling meere end de kunde stille fuldkommen Sikkerhed for, da de nu forlode dem paa, enten at binde Vedkommendes Øyne i Blaar, eller og ved Graad og Klynken at bevæge Regieringen til Medynk. Hos enhver Fornuftig gaaer Aarsagen for Virkningen og viise Mænd bør høyligen vogte sig for at samtykke i noget Forslag uden nøye at have overveyet om ikke de af Fordeelene udspringende Misbrug og Uordener, kan blive langt skadeligere og fordærveligere, end de første gavnlige.

Nr. 5. Dannemark havde været lykkelig, dersom dets mageløse Friderich havde tilvendt sin Yndling al sin Fortroelighed, men til hans egen og Landets Ulykke skienkede han den til Brockenhuus, von Krogen, Kammertiener Broun og Kammer *Laquai* Julius Kos, der smigrede og fyldestgiorde hans sandselige Begierligheder, som Moltke ikke vilde. Han var aldrig tilstæde ved disse Sælskaber, og høyst forunderligt er det hvorledes den drukne Gähler og Brockenhuus kom i *Drabandt* Salen, da disse *Soupéer* enten vare paa Brockenhuusens eller *von* Krogens Værelser, og meget faa gange i Høysalig Kongens Værelser i *Mezeninen*, som *Ober Kammerherren* fik, da denne Konge kom paa Tronen.

Nr. 6. Er den skammeligste og nedrigste Beskyldning, Moltke elskede og tilbad Lovise, saa vel som heele Landet, og hun agtede og ærede ham; hvorpaa hun

gav mange Beviiser. Iblandt de smaae var den, at hun til sin *Oberhovmesterindes* store Forbittrelse ofte brød den strænge Hoff *etiquette,* og i steden for hende tog Moltkes Kone i sin Vogn; men den største og uimodsigeligste var den, at han var den eneste hun paa sin Døds Seng tog Afskeed med[1]); thi nogle Dage før hendes Død var han efter hendes eget Forlangende, meere end en heel Time allene med hende. Den nedrigste Forræder, den sorteste Ondskab havde i Samfund med Helvedes Aander og Rænker ikke været i Stand til at gjøre Lovises Rygte mistænkt. Den, der allene med en Miine havde yttret mindste Tvivl om, at hun ikke var en Engel i Fuldkommenhed, var med Foragt bleven udstødt af det Menneskelige Samqvem, og vedste den Deel af Almuen, som har kiendt hende, at der fandtes een, som for at digte en anden en Last paa, vovede at krænke hendes Eftermæle, saa vilde han blive steenet af dem, om de ogsaa paa Hænder og Fødder skulde krybe af Sygeleyet.

Nr. 7. Hvorledes Moltke kunde sætte Lys i Vinduet ud til Nummerne, som kunde være Vaersel for *Madame* Winge er meget vanskeligt at begribe; siden det er tilforladeligt og kan gjøres beviisligt, at hun boede paa Vandkunsten. Den Historicus, som vil erhværve sig troende, og ikke vil lade Ondskab, men Sandhed føre sin Pen, maa ikke tage enhver Fortælling, allerhelst om en Tiid, som han ikke selv veed det mindste af, for en stad-

---

[1]) I et Brev af 8. Decbr. 84 skriver D. Biehl til Bülow. Min Ven seer imidlertid deraf, at min Beskrivelse over Lovises Død ikke var overdreven, og at det var Sandhed, at M(oltke) var den eneste hun tog Afskeed med og anbefalede sin Herre og sine Børn, og (at) han følgelig kan forlade sig paa hans D(orthe)s Efterretninger.

fæstet Sandhed. og er hendes første Klagemaal ikke vissere end den *Caracteer* han giver hende, saa behøves det at tage Fornuften fangen under Troens Lydighed, for at finde Skin af Riimelighed i hans Foregivende. Hvori udførte hun Yndlingens Villie? Var det i at hente Flaskerne frem under Sengen? Havde han sat dem der, og til hvad Ende? Maaskee for at skiule dem for Koses Øyne, som dagligen forsynede ham med det, han ellers ikke kunde faae. Hvoraf veed dog Historie Skriveren, at hun var gierrig? Har han, førend han gav det ud for en Vished overveyet, at i den Tiid han kom til hende, havde den gode Konge ikke meget at give; det er ikke nok at sige en Ting, man maa føre *Data* og Beviis; thi ellers blev en hver ærlig Mand til en Skielm, og det kan beviislig giores, at hvad hun fik af ham bestod i *Pretiosia*, som hun efter hans Død leverede tilbage for en maadelig Summa for at have noget at leve af. Men hun var snue, saa har hun maaskee beriiget sine Slægtninge? Hun havde to Søstre, hvoraf den eene havde været to gange gift, og avlet Børn i begge Ægteskaber. Sønnen af det første forskaffede hun en *Lieutenants* Plads i Kongens Regiment, og han døde i samme Station 1779. Den af det andet Egteskab blev Søe Cadet, og *Etaten* eyer i *Cap.* L. Stub en meget duelig og brugbar Mand, der i ingen Maade er hævet over sin *Sphære.* Hendes anden Søster fik en Pension paa 100 Rd. Aarligen for sin Livs-Tiid, og da hun blev gift med nuværende Told *Inspecteur* Nernst blev han *Controlleur* ved den lille *Accise* boed, og det var han endnu da Kongen døde. At han siden til en Belønning for sin Fliid og Duelighed blev forfremmet, kan dog vel ikke tilregnes hendes Gierrighed. Det vilde nok blive ligesaa vanskelig at beviise, at hun

var vellystig, baade som Pige, Kone og Enke har hendes Forhold været ustraffeligt, og hendes Rygte reent og ubesmittet indtil hendes Bekiendtskab med Kongen, og da dette først tog sin Begyndelse i hans fiire sidste Leve Aar, hvori han var meget svag og sygelig, saa kan Vellysten vel neppe have været hendes Drivfiæder.

Nr. 8. Ved at sige, at oprigtige Hierters Røst og Sandhedens Sprog aldrig kunde trænge sig (til) Kongens Øre, gjøres mange værdige Mænd de haardeste Beskyldninger. Den gamle Grev Bernstorff, Geheime Raad Rosenkrands, Ober Kammerherre Reventlau, og Grev Thott talede ikke allene de to *Conseil* Dage om Ugen med ham, men da paa den Tiid *Collegierne* ikke refere(re)de i *Conseillet*, som nu i Stats Raadet, Men hver *Departements Chef* havde sin egen Forestillings Dag, saa talede de paa den, saa vel som de andre *Chefer* hver Uge engang i nogle Timer under fiire Øyne med ham i hans *Cabinet*. At han elskede Sandheden og ansaae det for den groveste Forbrydelse at stikke den under Stoel for ham, kan Alefelts Afskeed[1]) fra Kammeret som de mægtigste Forbønner ikke kunde frie ham for, være et tilstrækkeligt Beviis paa, og som ikke blev givet i Dannemarks lykkelige Dage, men paa en Tiid da Kongens Siele Ævner vare svækkede ved en svar og uovervindelig Sygdom og kun lidet meere end et Aar for hans Død. Aldrig var nogen Konge lættere at faae i Tale end han, den ringeste af hans Undersaatter kunde andrage sin Nød for ham, men han hadede *Calumniantere* og Bagvaskere, og hans ædle og menneske kierlige Siel havde endnu mindre taalet at nogen, ham uafvidende var

[1]) Se Historisk Tidsskrift III. R. 4 Bind Side 228.

bleven sat i Fængsel og mishandlet, og da den derpaa anførte Historie skal beviise Yndlingens Vold og Tyrannie, saa er det nødvendigt at sætte den i sit rette Lys; da den sikkert vil overtyde en hver om, at Forfatteren af den er en lidet troeværdig og meget slet underrettet Historicus.

Nr. 9. *Commendeur Capitain* Holst besad foruden det sorteste og afskyeligste Hierte den skamløseste Tunge; og viiste sig i alle sine Handlinger som et nedrigt Menneske. Paa hans slette *moralske Caracteer* kunde der anføres utallige Beviiser, men da man endog i en vis Maade kan giøre det værste Menneske Uret, saa vil jeg allene holde mig ved det, som angaaer Aarsagen til hans Fængsel og hans Medfart i samme. Om de benævnte to tusende Rigsdaler, og hans Ret til dem har været Aarsagen til hans trodsige Over Løb veed jeg ikke at sige, men troeligt er det ikke, først fordi der maatte være fleere *Officierer* end han, som vare berettigede til at have Deel i Byttet, saa vel som hand, havde de faaet deres, var hans vist ikke bleven ham forholdt, og frastode de deres Ret, saa var hans ikke stærkere, og dernæst havde høysalig Kongen vist med Glæde frakiøbt sig hans Overløb og skamløse Tunge. Han passede Kongen op overalt, meere end en gang havde han den Dumdristighed at gribe Kongens Hest i Tømmet, naar han vilde ride fra ham, og ikke meere laane sit Øre til hans udstrøede Gift. For at Kongen kunde blive befriet fra dette Menneske, hvis Møde han frygtede meere for end en gal Hunds, blev han i Aaret 1764 udnævnt til *Enrollerings Chef* i Lolland. Ved den Leylighed lod han slaae en Kiøbe Placat paa sin Gaard, hvori han anførte slige Aarsager til Salget, der under enhver anden Konges Regiering, havde kostet Haanden, der havde skrevet dem, men Friderichs Menneske-

Kierlighed lod det blive ved at lade *Collegiet* give ham en Paamindelse efter den anden om at forføye sig til sin Post, uden at det frugtede noget. Den 6te *Decembre* 1764 fandt han for godt at passe Moltke op i Kongens Forgemak, og da han kom undskyldte han sig med, at han ikke kunde tale med ham, siden Kongen havde ringet. Saa gyldig som denne Aarsag end var, tog han dog ikke imod den, men fulgte efter Moltke rev Kongens *Cabinet* Dør op med Magt, saa at Kongen raabte til de der vare uden for, at de skulde befrie ham fra dette rasende Menneske, som ogsaa skeedte. Det var Rosenkrandses Forestillings Dag, og da han kom hiem, havde han Ordren med sig til at *arretere* Holst paa Nye Holms Hoved Vagt indtil Foraaret da han skulde sendes til *Munkholm.* Men efter en kongelig Ordre af 13de May 1765 blev det forandret til *Citadellet,* hvor der blev indrømmet ham en *Stabs Officiers* Baraque hvor han kunde have sin Familie hos sig om han vilde, besøges af sine Venner besørge sine *Oeconomiske Affairer,* føre al lovlig *Correspondance* og nyde sit heele *Appointement* som *Com. Cap.* Det var ham i ligemaade forundt at gaae indenfor *Citadellets* Volde hvor og til hvem han vilde, men uden for dem maatte han ikke sætte en Fod. Var nu dette et Fængsel, hvor han maatte sætte Helbreden til, og om hans Familie af Nød har greben til Yderligheder, havde den da nogen anden at sukke over end Faderen? Dannenskiold, der hadede alle dem, der efter ham havde bestyret Søe *Etaten* skrev strax efter sin Ankomst Rosenkrands til derom, som gav det ovenanførte til Erklæring og foreviiste de Kongelige *Ordrer*; dette giorde at han først fik ham paa frie Fod den 25de *September* 1766, den 2den *September* 1767 fik han sin Afskeed som *Schou-*

binacht med 1000 Rd. Pension og den 3die *May* 1769 døde han. *Archiver* og *Ordre Protocoler* men ikke los Snak, ere Kilderne en *Historicus* bør øse af; af dem er denne Beretning tagen, og dersom den ikke indtil Dag og *Dato* stemmer overeens med *Admiralitetets Ordre* Protocol, saa maae man merke mig med en *Calumniants* Stempel, endskiønt jeg ikke er en Anklager, men allene den undertrykte Sandheds Vidne. Og naar man nødes til at tage sin Tilflugt til saa aabenbare og let overbeviisede Usandheder for at sværte en udlevet Mands Navn, bør da ikke enhver Fornuftig troe, at der ingen virkelige Beskyldninger hviler paa ham. Skulde det endog være vist at Moltke og Pröck deelede det, som Vestindianerne gave for at forlænge Skatte Frieheds Tiiden, saa maae det enten have været meget lidet eller og Pröck deelt alt for ærlig, siden han, som *General Gouverneur* kom saa fattig [til] tilbage, at der efter hans Død ikke var det han kunde bleven begravet for; naar ikke *Maçon Logen* havde betalt det.

Nr. 10. Yndlingen var i heele Friderich den Femtes Regierings Tid lige høyt elsket af ham; dersom altsaa hans Gunst havde foraarsaget Landets slette Tilstand, hvor kunde da Landet i de første 8te til 9 Aar Friderich sadt paa Thronen været det lykkeligste Rige i heele *Europa*? Christian den Siette tog imod Cronen uden en Skillings Gield, fandt nogle Millioner og derover i Skat Kameret, rustede Søe og Land Magten i sin heele Regierings Tiid kun een eneste Gang ud og tog til den saa svære en Formue og Kopskat at hver Tiener maatte give 2 Rd. og hver Tieneste Pige en Rd. For at indsee hvor stræng denne Skat var, maae man vide at en Tieneste Piges Løn den Tiid kun var 4re Rd. om halv Aaret

i de beste Huuse, en Tieners 6, og Kort Penge noget, som ingen vedste af at sige. Des uagtet var der nogle *Millioners* Gield efter ham. Disse vare efter en 6 til 7 Aar ganske afbetalte, og da de meest vare laante af Landets offendtlige Casser og Stiftelser blev der saadan en Overflødighed af Penge i Landet, at Renterne maatte nedsættes, og man i Jorde Godser kunde faae Penge for 3 ja endog for 2½ *p: c.* og disse taalelige Renter giorde at enhver kom i Drift og Virksomhed; den eneste og sande Kilde til en Stats Velstand. Friderichs Menneskekierlige Hierte kiendte ingen større Lyst og Glæde end at giøre Lykkelige; han følede at han, ved at give, lignede den Høyeste meest, og den gamle Grev Bernstorffs Følelser stemmede fuldkommen overeens med hans, men begges Iver og Nidkierhed giorde, at de ei alletiider prøvede og veyede Midlerne, de betiente sig af, med den behørige Forsigtighed, som meere kolde Siele havde betient sig af, hvor for de ofte bleve førte bag Lyset af nedrige Projectmagere. Den mislingede *Marocanske* Handel, kostede store Penge, Bedragere af Fabri*queurer* ligesaa, og nu kom den 1756 sig udbredende Krigs Lue til, som tvang Dannemark til at være i Forsvars Stand. I 6 paa 7de Aar stod der een Armee af 60,000de Mand paa Feltfod, og 24 Skibe bedækkede Søen hvert Aar; hvor meget disse Udgifter oversteg Landets Kræfter og Indkomster kan enhver Fornuftig bedømme; hver Aar maatte giøres et nyt og større Laan, for at betale Renten af det giorde, og da *Negotiationerne* tillige maatte koste uliige meere ved de *Conjuncturer* hvad Under var det da, at Gielden blev umaadelig. Hvad enten Nødvendigheden udkrævede alt dette eller ey, det maae Stats Kyndige bedømme, men Yndlingen kan det aldrig lægges til Last, han sad ikke i

Conseillet, han var ikke Stats Minister og ligesaa lidet Finands Minister; han har aldrig haft det mindste med Statens Indtægter og Udgifter at giøre, saa at, om man endog vilde sige, at der burde været sparet i de gode Tiider for at have noget at gribe til i paakommende Tilfælde, saa kan denne Bebreydelse ikke røre ham. Vilde man endog sige, at de andre maatte giøre hvad han vilde, saa er det ubegribeligt, at et begierligt og egennyttigt Menneske, skulde misbruge sin Magt til at giøre tomme Casser, hvor intet var at faae af, naar han kunde gribe med begge Hænder i fulde. Hof *Etaten* og *particulair Cassens* Bestyrelse er alt hvad der kan kræves Regnskab af ham for; til den første har han aldrig anvendt meere end det bestemte, og den sidstes Forvaltning gior ham ingen Vanære. Disse Penge kan i en vis Maade ansees som Lønnen Staten giver Regenten for hans Bestyrelse og Aarvaagenhed til det Heeles Beste, og i Følge deraf ganske overladt til hans vilkaarlige Bestemmelse. Uagtet Friderich den Femtes Gavmildhed, magede han det dog saa at der aarlig blev Overskud, som blev henlagt, og da vor Konge første Gang kom der, overleverede han ham disse Tyve Aars Overskud, der efter som jeg har hørt af den gamle *Conferents* Raad Linde, beløb sig til en meget anseelig Summa. Frederichs *Hospital*, som tiener saa mange Elendige til Husvalelse, har denne *Casse* sin Oprindelse at takke, Maler *Academiet*, der gior Os fremmede Kunstnere undværlige, og forskaffer os dygtige Haandværkere, ligesaa *Nordens* Egyptiske og *Niebuhrs* Arabiske Reyse ere bekostede af den, og Smagens Udbredelse ved Sælskabet til de skiønne Videnskabers Forfremmelse med meget andet skyldes denne *Casse*, ved den beste Konges Hierte og hans Yndlings Bestyrelse. Lad nu

nogen fra Frederich den tredie af, da disse Ting bleve reglerede, viise en Konge, der har anvendt denne Casse meere til det almindeliges Gavn og Nytte, end den Menneskekierlige Friderich, og kan ingen det, saa er det den nedrigste Ondskab og den skammeligste Uerkiendtlighed, at giøre Ham, til hvis Bestyrelse den var betroed til en *Hydre,* der fortærede Folkets Indvolde. Historie Skriveren er ædelmodig nok at giøre ham til Eyere af en *Million.* Jeg torde staae ham inde for, at han kan faae det tilkiøbs for det halve, men var endog Summen rigtig, saa kunde det giøres beviislig, at den kunde være hans uden at være røvet fra Staten. Han fik Midler med sin Kone, ham blev af to Holsteenske Herremænd testementeret tvende Godser, et paa 180,000 Rd. og et paa nogle og 60,000. Han arvede henimod 70,000 Rd. efter Geheime Raad von Støcken han vandt 50,000 Rd. i Stats Lotteriet, Naar man nu beregner disse Summer med Renter og Renters Rente i næsten Tyve Aar, saa kommer der meget meere end en *Million* ud; thi en evig Skam havde det været for Friderichs Minde, om den Mand, som han elskede høyest, skulde havdt nødig at tære af sit eget, imedens han tiente ham. Kongen forærede ham *Bregendtved*, lad hans *Palais* med alt det, samme har i sig være foræret ham med, og lad saa enhver retsindig dømme, om det i en Tiid af Tyve Aar kunde forarme et Rige? I Christian den Femtes Tiid blev *Ober Cammer Juncker* Knudt Eyere af et Grevskab og to *Baronier,* Grev Schulin tiente sig fra en fattig Degne Søn op til Statsminister og samlede sig meere end to Tønder Guld i en langt kortere Tiid, end Moltke har havt til at samle sit, men ingen har været Ond nok til at mærke deres Navne med Skiendsel. Var Friderich den Femte

mindre berettiget til at forære Moltke *Bregentved* end hans Fader var til at give det til Lövenørn og *Hørbye-gaard* til *Ober Kammer juncker* von der Lühe og fik den sidste ikke paa en Tiid, da Landet var i Gield *Ober Hoff Marchals* Gaarden skienket, som Regieringen siden kiøbte tilbage for nogle og Tyve tusende Rigsdaler? Men hvorfor taler ingen derom? Fordi disse ikke havde den Gave at holde det, de fik, samlet, men Moltke, som har faaet meere af sine Medborgere, end af Kongen, er riig, og nu avler Misundelsens Gift Had og Forfølgelse. Havde Friderich den femte givet et par Naturlige Sønner Grevskaber af Kronens og Statens Godser til 30,000 Rd. aarlige Indkomster, som hans Forfædre giorde, der havde ikke været noget at sige paa, men han giver den, som han elsker, af sin egen Lomme i 20ve Aar een Tønde Guld eller lidet meere, og nu har han udsuet Statens Marv, og sønderrevet Undersaatternes Indvolde. Dog den paa Tyrkisk viis paabudne og udpressede Skat, er det sidste Mærke af hans Graadighed. Det er altsaa nødvendigt at undersøge dette nøyere? Ikke i den tyrkiske, men i en hver christelig Regiering maae Undersaatterne ved overordendtlige Afgifter betale Statens overordendtlige Udgifter. Da altsaa Armeens Underholdning og Flodens Udrustning i Aaret 1757 udkrævede saa umaadelige Summer, giorde *Conseillet,* saa vel som Rentekammeret Kongen de meest kraftigste Forestillinger om at paalægge en Skat til disse Udgifters Bestriidelse, men han var paa ingen Maade at bevæge dertil. Haabet om en hastig Fred i Europa giorde ham det sandsynligt at han ved en noye Indskrænkelse kunde faae denne Gield afbetalt, saa vel som hans Faders, uden at betynge Undersaatterne. Men med hver kommende Aar forøgedes den, heele *Crediten* var næsten ud-

tommet og han var bleven nødt dertil, dersom Schimmelmanns Komme ikke havde befriet ham derfor, som ved sine Midler og sin Credit forskaffede det fornødne til 63. I de sex Aar havde Myndten gaaet uophørlig, alle disse Penge gik til i Armeen i Holstein og derfra videre ned i Tydskland, saa at Jøderne gik paa Gaderne i alle de Preusiske store Byer med Hiulbøre med Penge og raabte danske Tieskillinger, femten Skillinger, og Rigsorter til Fals for nogle og tredive til nogle og Fyrretyve p: c. alt efter Mynternes *intri(n)sique Valeur*. Det gik ikke bedre med vore *Ducater*, Schimmelmann vilde hæmme det, og greb til et af de aller farligste Midler, nemlig: at røre ved Landets Mynt; To Skillingerne bleve slagne under deres værd og *Ducaterne* forhøyede til tretten Mark. Med et steg Vexel *Coursen* til saadan en umaadelig Høyde, at Schimmelmann, paa ingen Maade kunde tvinge den, men maatte efter nogle Maaneders Forlob forhøye *Ducaterne* igien. Dette skedte i Sommeren 1761; og saa længe havde ingen Mennesker tænkt paa, at vore B. Sæddeler ikke vare Guld, men Papiir. De mindste vi havde vare tie Rd. Sæddelen, og naar man skulde tage imod nogle 100 Rd. og fik dem i Solv, saa sagde man: Har de ingen Sæddeler; for at spare sig Umagen at tælle. Men neppe vare *Ducaterne* forhøyede førend det Rygte udspredte sig, at tie Rigsdaler Sædlerne skulde nedsættes til Nie, og de andre i Forhold derefter, og nu vilde ikke allene ingen meere tage imod Sæddeler, men de strømmede i tusende Tal til Banquen for at faae Penge for de man havde, og da nogle bleve qvalte i Trængselen, maatte der sættes Vagt, og Banquen forøge deres Antall, der skulde betale ud, men da man i nogle Maaneder havde faaet sine fulde Penge for dem blev alting

stille. 1763 kom Folkene hiem, men da Gielden nu var af den Beskaffenhed at Staten ikke kunde betale Renterne, saa maatte Kongen imod sin Villie udskrive Skat. Det var høyligen at ønske at det var skeedt 7 Aar forhen, men kan enten det, eller Skatten selv lægges Yndlingen til Last (?) Hvad Fordeel kunde han have af, at holde Kongen fra at tage den før, io meere der kom ind io meere havde han io at tage af, og kunde han ikke faae noget af den, hvorledes kan dens Afskyelighed da skrives paa hans Regning? Vid og Ondskab ere nok til at udstrøe Beskyldninger, men der udkræves Skiønsomhed og Forstand til at giøre dem sandsy(n)lige. *Sophisterie* kan blinde det Øye der lader sig nøye med at hvile paa Overfladen men aldrig det, der trænger ind i Tingenes Natur, det finder, at Ondskaben af Begierlighed efter at giøre Skade, siger sig selv imod, og omstøder den ene af sine frembragte Grunde ved den anden, som giør heele Bygningen vaklende.

Nr. 11. De, der skulde fæste mindste Troe til, at Yndlingen havde lagt Grundvolden til den nu værende fordærvelige Pragt og Overdaad maae aldrig have seet Hoffet i den Tiid. Aldrig viiste Kongen sig i noget der lignede Pragt, Moltke lige saa lidet, og hverken hans Koner eller Døttre udmerkede sig ved Smagen i deres Pynt. Tvertimod Hoffets Tarvelighed blev raabt paa, som det, der standsede Fabriquernes Opkomst. Kongen saae man næsten alletiider i en Pompadours eller blaae Klædes Kiol med blanke Knapper, og var han brun, saa havde Moltke gemeenligen en blaa rudret Floyels Kiole paa, og var Herren blaae, var denne brun. *Gala-* og Geburts Dagene havde alle blaa Riddere *Carmoisin* Fløyels Kioler, de hvide violette, og alle Damerne hvide *Rober*, og da

disse ikke bleve brugte uden ved de Leyligheder saa havde de i een Kiole *Gala* Klæder for mange Aar. Den eene Jagd *Uniform* var en rød Klædes Kiole med grønne Fløyels Opslager og grøn Vest med en Sølv Tresse; den anden var en grøn Klædes Kiole med en guul Knap og en *paille* Vest med en smal Guld Tresse. Som Hoffet var, vare de øvrige med, de fleeste af de tre Mellemste Classer havde sorte Fløyels Kioler, med røde og hvide eller blaa og hvide Vester til, og dette var Hæders Klædningen i mange Aar; thi en halv snees Personer kan ikke giøre nogen Undtagelse i det heele. Det er sandt, at *Ambassadeurens* Folk solgte *contrabander*, men det var ikke af det Slags, som hører til Overdaadigheden, det var hverken *Folie* Knapper, *Broderier*, *Panacher* eller Flor, men Silke Tøyer, og den Grille, at de Franske vare bedre end de andre, gik saa vidt, at de naar Forraadet var oppe har solgt dem af vore egne, for ikke at komme ud af Næringen. Sandt er det, at Ambassadeuren var nedrig nok til at giøre Misbrug af sine Rettigheder, men det bestod deri, at de af hans Landsmænd som handlede med Franske Vahre, bekom dem Told frie ind under hans Navn. Men om han endog havde anstukken Byen ved Overdaadighedens Gift, hvori kunde det lægges Moltke til Last? Var det ikke Bernstorff, den mageløse og i heele *Europa* ærede Minister der paastod, at de Franskes Venskab og *Alliance* var af den yderste Vigtighed for Os. Og saa snart de Franske Frugters, *Liquerers* o s v Overflødighed, og Angivelsen og Fortoldningens aarlige Formindskelse af disse Vahre overtydede ham om, at andre kunde handle saaledes, som han aldrig var i Stand til, hæmmede han den da ikke ved at betage det heele *Corps Diplomatique* deres heele Frie Indførsel, og forvandle den til en vis Summa,

som de saa længe de vare her, maatte nyde og det med den Indskrænkning, at naar den var forbrugt kunde de ikke meere faa *contrabande* ind endog imod den forhøyede Told (?) Kilden til den hos os herskende Overdaadighed er altsaa ikke bleven aabnet i Friderich den Femtes Tid, den har sit Udspring af mange smaae Bække, der ved deres Foreening har forvoldet Oversvommelsen: *Bal en Domino,* og *Masqueraden* vare de første, de gave Fruentimmerne Smag paa (at) klæde sig (som) theatralske Prindsisser, Kongens Hiemkomst fra hans Uden landske Reyse forøgede det, ved det heele *Suiten* lige indtil Drengs Dreng havde et tilstrækkeligt Forraad af alle slags Snurrepiberier, som de forærede til Mødre, Søstre, Koner etc og som lode de, der ingen havde at faae noget af hverken Rist eller Roe førend de komme i Besiddelse af disse Hærligheder; Princesse *F. S:* Ankomst blev af mange Aarsager det værste Onde, men da dette ikke hører herhen saa behøver det ikke en nøyere Bekræftelse.

Nr. 12. Her slipper Historie Skriveren Moltke for at tage fat paa en Mand, hvis Navn er æret og udødeligt i heele *Europa*, og fremsættes, som Mønstre for alle Stats Ministre. Kun den, der havde saa tydelig en Kundskab om de da værende Stats *Conjuncturer,* kun den der kunde selv tage hans vanskelige Byrde paa sine Skuldre, og bære den med meere Hæld, og sige: det Øyebliks Forvirring det Hof forsømte han at drage Fordeel af, ved den og den Leylighed forsømte han Rigets Nytte, ved den og den Forbindelse skadede han i Steden for at gavne ved sine *Negotiationer* og det maatte de og de Omstændigheder viist ham, kun den, kan uden at beskiemme sig selv dadle en Bernstorff. Den Historie

Skriver, som laster uden Beviiser er en sort og nedrig *Pasquillant*, og ingen agter meere paa hans udspyede Gift, end paa [paa] Uglens og Kragens Vidnesbyrd, at Nattergalen synger slet. Slig en Mand bør ikke bedømmes efter Udfaldet engang, den Viiseste kan ikke see, hvad der ligger giemt i Tiidens Skiød, Stats *Systemet* har sine voldsomme Rystelser saa vel som Jorden, og hvad kunde og burde man vel dømme om den, der vilde beskiemme en værdig Mands Minde, og giøre hans Forstand og Jndsigter mistænkte fordi han ikke ræddede Liv og Kostbarheder ved at flygte af Byen han boede i, Dagen førend den forgik ved Jordskielv. Men da Historie Skriveren selv føler sin Afmagt til at sværte ham for Bestyrelsen af *Negotiationerne*, saa giør han, som Satan, der anklagede Job, han bringer ham ganske uvedkommende Ting ind i hans Anklagelse. Snart skal Moltke, snart Bernstorff brændemærkes for Finandsernes Bestyrelse, som ingen af dem har haft det ringeste med at giøre; og som Bernstorff reent og aabenhiertet tilstod, at han ikke havde mindste Jndsigt i og ikke den ringeste Kundskab om. Bær endog alle lige indtil den frie Engelænder Krigens Byrder? Hvilken gruelig Forskiel er der ikke paa de Summer begge Huusene bevilge i de Aaringer, hvor der udkræves Rustninger og hvor der ingen giøres, og det er Folket der maae erlægge dem. Hvor fra skulde de umaadelige Summer komme, som *Dannemarks* Udrustinger kostede fra *Aaret* 1756 til 1763? De oversteg Landets Jndtægter uendelig, der blev ingen Skat taget, følgelig maatte de laanes, betales Renters Renter, og nu har Moltke stiaalen og Bernstorf forødt disse uhyre Summer. Historie Skriveren siger, at Uorden og Gierrighed havde 1765 styrtet Dannemark i en Gield af

19,931,125 Rd., men han anfører ikke Tiden den er giort i; han er fræk nok til at sige, at Bernstorff har i 19den Aar forbrugt i sit *Departement* 3,841,088 Rd. til *extraordinaire* Udgifter, men er det saa da maae de 4re sidste Aars Udgifter have været ganske umaadelige, og som er høyst utroeværdigt, siden Grev Reventlau i den Tiid var Finands Minister og som vist ikke gav en Skilling ud, naar ikke Nødvendigheden udkrævede det. Og for at giøre dette uimodsigeligt beviisligt, vil jeg anføre Grevens egne Ord til Kongen i hans *Apologie* imod Grev Dannenskiolds Beskyldninger: *Sire! Dans la Reponse aux Accusations formées contre moi, que votre Majesté par un effet de Sa Justice a bien voulu me permettre de Lui présénter, J'ai eu l'honneur de Lui dire, que l'Election a la Coadjutorie de Lubeck avoit été conduite a de mediocre fraix, et que les Negotiations avec la Suede et la Russie les seules en Europe qui eussent causé des Depenses extraordinaires au feu Roi, ne lui avoient pas couté quattre cent-mille ecus pendant mon Ministere.*

J'etois sur, Sire, que cette estimation etoit juste, et que je n'avancois rien, qui ne fut certain: mais desirant y mettre l'exactitude que je dois donner a tout ce que J'ai l'honneur de presenter a V. M. J'ai recherché dans les Archives de la Chancellerie ce qui regarde l'affaire de la Coadjutorie, et j'ai demende a la Chambre des Finances le montant de ce qui depuis le 1mier Oct. 1751, Jour auquel le feu Roi daigna me confier le Departement des affaires étrangeres, a été dépensé extraordinairement en Negotiations.

V. M. verra l'un et l'autre par les pieces, que

J'ai l'honneur de Lui presenter avec le plus profond respect en Original, signées la premiere par feu Monsieur le premier President de Reventlou, chargé de la Negotiation de Lubeck, et la seconde par le Cammer-Rath Aggerskov, Buchhalter de la Chambre des Finances. Elle daignera y observer, que les fraix de la premiere reviennent à 46300 ecus, somme que toute la Terre trouvera mediocre pour l'objet acquis, et que les depenses des autres Negotiations montent en quinze ans a 387, 808 ecus 76 s.

Mais comme il se trouvent dans cette Somme 13550 ecus, 63.s ordonnés par V. M. Elle même, et employes par Son Commandement en Suede et en Russie, depuis Son avenement au Trone, et dont par consequent mon accusateur ne voudra probablement pas me faire un reproche, puisque ce seroit attaquer la Volonté de Votre Majesté Elle même, il ne reste que 252268 ecus, 13 s. Les quels partagés en quatorze Ans qu'a duré mon Ministere sous le Regne du feu Roi, font par An 18019 ecus.

Je soumets à la Décision de V. M. si par une telle Somme les dettes de l'Etat ont été augmentées et accumulées, et si jamais des affaires importantes et difficiles ont été conduites avec plus d'oeconomie et a moins de fraix.

Er nu denne værdige Mands og med Qvitteringer belagde Forebringende Sandhed, og som den maa være, dersom han ikke i Frækhed og Uforskammethed har overgaaet Historie Skriveren, hvor faar da denne de Millioner fra, som han med saadan en Skamløshed nævner? Bernstorffs *Apologie* oplyser iligemaade Tiiden naar Gielden er giort; thi han siiger og har følgelig kundet beviist

det: *A la Fin de 1758 les Dettes de l'Etat n'etoient encore estimées que de quattre Millions 259250 ecus dont feu le Roy avoit trouvé 2,378,005 Rd a Son Avenement a la Couronne, el dont plus d'un Million provenoit de l'Acquisition de St: Croix.*

Naar man nu drager *C. 6.* efterladte Gield og *St. croix* Kiøb fra den ovenanførte Summa, saa bliver Gielden for Tabet ved den *Marrocanske* Handel og Udrustninger i 1757 og 1758 kun 871245 Rd. Men da enhver let kan indsee, at Udrustningerne i et Aar kostede endnu langt meere saa er det et sikkert Tegn, at der 1756 maae have været enten Penge i Casserne eller næsten ingen Gield, og hvorledes har da Moltkes graadige Roverie og Bernstorffs skadelige Ødselhed forarmet Landet? Der kan siiges, at der den Tiid burde være sparet meere, at Pengene som unyttige *enterpriiser* kostede, burde været lagt hen, Men hvem kunde see forud, at en 7 Aars Krig skulde oversvømme heele *Europa*, at just Keyserindens af *Ruslands* Sygdom og Død skulde træffe ind paa den Tiid, og vor Sikkerhed udkræve saa store og mange Aars Tilberedelser, for ikke at overfaldes vaabenløse. Desforuden var Hensigten af alle Friderich den Femtes mislykkede *entrepriiser* eene og allene [og] (at) forskaffe hans Undersaatter nye Nærings og Handels Veye og forøge deres Velstand og giøre dem lykkelige. Denne Attraae var alt for stor hos ham, at ikke glimrende Projecter ikke undertiiden skulde forblindet ham, og hans Hierte alt for Menne(ske)kierligt til at have den kolde Fornuft ved alle Leyligheder. og Bernstorffs lignede hans for meget til ikke at være samme Skrøbelighed underkastet.

Nr. 13. Det er sandt at heele Armeens Skiorte Lærret er hidindtil kommen fra Tyskland, men saa høyt

som det var at ønske at disse Penge kunde blive i Landet, saa lidet tillader Lærredets Priiser her at haabe det. Hver Skiorte af Dansk Lærret vilde i det mindste blive over en tredie Deel dyrere, og naar det anslaaes paa heele Armeen saa bliver det en Summa, som af det der regnes paa en Karls Mundering, ikke kan udbringes, thi det Lærret, som faaes fra Tyskland for 12 skilling Alen kan ikke faaes her for 18ten skilling. Maaskee naar der vare offendtlige Arbeyds Huuse hvori den omløbende Ungdom af begge Kiøn blev holdt til Arbeyde, og maatte spinde og væve for sin Føde, at det da kunde blive mueligt, endskiønt Levnets Midlernes umaadelige Priiser maatte falde meget førend det kan skee.

Nr. 14. Før blev Finandsernes uordendtlige Bestyrelse lagt Bernstorff til Last, endskiøndt han aldrig havde haft det mindste med dem at giøre, og her skal han staae til Ansvar for, at Videnskaberne blive ved at sove, og *Universitetets* Vugge Viise høres vidt og bredt, uagtet han aldrig har havt det mindste med *Universitetet* at giøre, men dets Patroner stedse været Mænd af lige Rang og Vigtighed med ham. Dersom Videnskaberne trængte til Kongelig Understøttelse, hvorfor fremlagde deres Patron da ikke deres Trang og Tarv for Kongens Øye? Var Bernstorff sat til at undersøge om de andre *Conseils* Ministre sørgede vedbørlig for de dem anbetroede Stiftelser? Har han betaget *Academiets* Patroner Adgangen til Kongen, har han hindret Kongen fra at opfylde Patronernes Ønske og forhærdet hans Hierte mod deres Bønner; thi har han ikke det, saa bliver det ikke hans, men Patronernes Ligegyldighed og Efterladenhed at tilskrive, at det ikke har nydt Understøttelse og Opmuntring, om det virkelig har trængt til samme, og ligesaa lidet

som Bernstorff burde haft Ære for det gode, der var skeedt ligesaa lidet kan Skammen for det der er efterladt falde paa ham.

Nr. 15. Da dette ogsaa er een af de Beskyldninger, som Grev Dannenskiold giorde imod ham, saa troer jeg at den besvares best ved hans egne Ord:

J'ai toujours eu pour principe, declaré a mes Maitres, lorsqu'ils ont daigné m'ecouter, que Circonstances egales, les Naturels du Pais meritent d'avoir la preferencé. Je ne m'en suis point ecarté. Mrs. de Schack et de Juel envoyés en Suede, Mrs: d'Osten et de Haxthausen en Russie, en Pologne et aujourdhui a Naples, le Compte de Wedel Friis en France, Mr: le grand Baillif de Juel nommé pour le congres de Berlin, Mrs: de Wind et de Rosenkrantz conservés et retenus, autant qu'il m'a été possible en Suede et en Angleterre, Mrs. de Reventlov, de Ranzov et d'Ahlefelt, temoigneront, que pendant tout le tems que V. M, et le Roi Son Pere ont daïgné me permettre de Leur proposer des Sujets pour les Commissions aux Cours etrangeres, J'ai desiré par preference, de soumettre a Leur Choix et de voir agréer par Eux des Sujets nes et possessiones dans le Royaume. Ce n'est pas ma faute si la Noblesse Danoise est peu nombreuse et si souvent elle aime mieux, ou par Raison ou par gout, des emplois dans la patrie, qu'au dehors. Mais qu'il paroisse un seul Danois, qu'il ait souhaité de servir dans mon Departement, qui me l'ait dit, et que je n'aie pas reçu a bras ouverts.

Nr. 16. Efter mine Tanker var dette ingenlunde en Forbrydelse af *Comissionen*, jeg troer at Dannemark al-

drig kunde blive elendigere end naar al dens Sædeland blev udlagt til Bønder Gaarde thi vel blev Bonde Standen derved talriigere, og følgeligen meget lidet af de Korn Vahre tilovers, som Jorden bragte, i et slet Aar kunde Kiøbstederne vist ikke blive forsynede, saa vi maatte sikkert bliv[n]e tvungne til at hente Rug og Korn fra fremmede Steder, og naar vi vare tvungne til at sende Penge af Landet for den eneste *Product* vi kan vente at faae Penge ind for saa maatte (vi) ikke allene stedse blive i Under *Balance,* men Landet endog tilsidst geraade i den yderste Armod. Ligesaa lidet finder jeg, at en Tønde Hartkorns umaadelige Priis kunde ansees for Rigdom og Velstand. Jeg troer snarere, at Jorde Godsernes fordobblede Priiser har forarmet os. Renten af Pengene skal bringes ud af Grøden, det giør ikke allene alle andre Ting dyrere i Forhold derefter, men endog afsætningen paa det, der avledes meere, end Landet kunde fortære umueligt, og de øvrige Stænder murrende og misfornøyet over at betale Kornvahrene hiemme dyrere, end Fremmede vilde bringe os dem for, og dette maae dog være en uundgaaelig Følge af Godsers og Gaarders høye Priis, saalænge der ikke er saadan en Overflødighed af Penge i Landet, at Renterne kan sættes langt under det, de nu ere. Papiiret er ikke den eeneste skadelige indbildte Rigdom i et Land; den Mand der har sat sin heele Formue som var 30,000 Rd. i et Huus, der kun var femten værd, eyer virkelig ikke meere end 15ten Tusende Rigsdaler.

Hermed afbrydes D. Biehls Anmærkninger nederst paa Siden af 3die Ark. Nr. 17 findes ingen Anmærkninger til.

Rettelser.

Side	8	Linie	17	læs:	begynder.
	12	—	21	—	souhaités.
	13	—	5	—	d'aprés.
	13	—	10	—	comme.
	25	—	6 f. n.		convojerede.

Efterretninger

om

Sorø Akademis Skole og Opdragelsesanstalt

i Skoleaaret 1866—67

af

dens Rektor.

Afgangsexamen.

a. Fra de studerende Klasser.

I Slutningen af forrige Skoleaar indstillede sig til Afgangsexamens anden Del 11 Elever og 2 skolesøgende Disciple, nemlig:

Peter Martin Truelsen, Søn af Bødkermester T. i Sorø, skoles. Discipel,

Hugo Otto Johannes Schmedes, S. af Forpagter S. paa Assendrup, Elev,

Søren Martin Schiøler, S. af Møller S. i Blaabæks Mølle, Elev,

Antonio Gustav Gottlieb Leigh Smith, S. af Jægermester S. til Rudbjerggaard paa Laaland, Elev,

Olav Kristian Købke, S. af afd. Oberstlieutenant K. i Kjøbenhavn, Elev,

Ludvig Emil Frederik Sommer, S. af afd. Grosserer S. i Kjøbenhavn, Elev,

Otto Georg Petersen, S. af Pastor P. i Gjerslev, Elev,

Frederik Karl Kristian Michelsen, S. af afd. Provst M. i Thisted, Elev,

Peter Johansen Fiedler, S. af Birkedommer F. i Sterrede, Elev,

Karl Theodor Røgind, S. af Pastor R. i Rørby, Elev,

Ulrik Johan August Bernstorff, S. af Hofjægermester Grev B. til Raschenberg, skoles. Discipel,

Oskar Valdemar Risom, S. af afd. Proprietær R. til Skaarupgaard i Jylland og Stivsøn af Distriktslæge Glæsel i Aarhus, Elev,

Axel Damkier, S. af afd. Prokurator D. i Kjøbenhavn, Elev,

der alle bestode med de Karakterer til Afgangsexams tvende Dele, som ses af omstaaende Tabel.

b. Fra Realklasserne.

Afgangsexamen fra 5te Realklasse toges i Slutningen af forrige Skoleaar af 1 Elev og 2 skolesøgende Disciple, nemlig:

Karl Edvard Arnold Carstensen, Søn af Guvernør C., Amtsforvalter i Ringsted, Elev,

Jens Kristian Frederik Valdemar Pind, S. af afd. Proprietær P. til Løvenholm i Jylland, skoles. Disc.,

Jens Peter Groth Wendt, S. af afd. Lieutenant Wendt i Sæby og Stivsøn af Pastor Møller i Vigersted, skoles. Discipel,

der alle bestode, med de Karakterer, der ses af omstaaende Tabel.

Karakterer ved Afgangsexamen.

	Tysk.	Fransk.	Geografi.	Naturhistorie.	Dansk	Latin, skriftlig.	Latin, mundtlig.	Græsk.	Religion.	Historie.	Arithmetik.	Geometri.	Naturlære.	Hoved karakter.
Truelsen	Mg.	Mg.	Mg.	G.	G.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	G.	Første.
Schmedes . . .	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	G.	G.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Tg.	Mg.	Første.
Schiøler	G.	Mg.	Mg.	Ug.	G.	Tg.	G.	G.	Mg.	G.	G.	Mg.	Mg.	Anden.
Smith	Mg.	Ug.	Ug.	Ug.	Mg.	G.	G.	G.	Mg.	Ug.	Mg.	Ug.	Mg.	Første.
Købke	G.	G.	Ug.	Ug.	Mg.	Tg.	Tg.	G.	Mg.	Tg.	Ug.	Mg.	Mg.	Anden.
Sommer	Mg.	G.	G.	Mg.	G.	Tg.	G.	G.	Mg.	G.	G.	G.	Mg.	Anden.
Petersen	Ug.	Mg.	Mg.	Ug.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	G.	Tg.	Tg.	Tg.	Mg.	Anden.
Michelsen . . .	Mg.	Mg.	Mg.	Ug.	G.	G.	Mg.	Mg.	Mg.	Tg.	Mg.	Mg.	Tg.	Anden.
Fiedler.	Mg.	Mg.	G.	Ug.	Mg.	G.	Mg.	Mg.	Mg.	G.	G.	Mdl.	G.	Anden.
Røgind.	G.	Mg.	G.	Mg.	G.	Tg.	G.	G.	Mg.	G.	Ug.	G.	Tg.	Anden.
Bernstorff . . .	G.	G.	Ug.	Mg.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	G.	Mg.	Anden.
Risom	G.	G.	G.	G.	G.	Mdl.	Tg.	Mg.	G.	Mdl.	G.	G.	G.	Tredie.
Damkier	G.	Mg.	Mg.	Tg.	G.	Tg.	Mg.	G.	Mg.	Mdl.	G.	Tg.	Mdl.	Tredie.

For Hebraisk fik Truelsen G.

Karakterer ved Realafgangsexamen.

	Dansk.	Tysk.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Geografi.	Arithmetik.	Geometri.	Naturlære.	Naturhistorie.	Skrivn. og Tegning.	Points.
Carstensen . . .	Mg.	G.	Mg.	G.	G.	Mg.	Tg.	Tg.	G.	Mg.	G.	55.
Pind	G.	Tg.	G.	G.	Mg.	G.	G.	Mg.	G.	Mg.	G.	57.
Wendt	G.	Mg.	Tg.	Tg.	Tg.	Tg.	G.	G.	Tg.	G.	G.	37.

Skolens Lærere.

Overlærer Trojel afgik ved Døden den 8. Jan. 1867. Efter at nogle af hans Timer en Tid lang havde været besørgede af fhv. Adjunkt ved Flensborg Skole K. E. Kiellerup, konstitueredes under 18. Mars Cand. philol. B. Hoff som Lærer ved Skolen.

Under 4. Maj bleve Adj. Moth og konstitueret Lærer Ibsen udnævnte til Overlærere ved Skolen, og der tillagdes Adj. Liebenberg Prædikat af Overlærer.

Overlærerne Sibbern og Liebenberg og Adjunkterne Corfixen og Rosing have fremdeles haft samme Andel i Inspektionsforretningerne ved Opdragelsesanstalten som tidligere. Opsynet med 7de Klasse har som før været ført af Rektoren.

Lærefagene

have været saaledes fordelte:

Rektor, Prof. Dr. Tregder: Latin i VII Kl. A. og B., skriftlig Latin i VII Kl. B. og Græsk i IV Kl.	14 Timer.
Overlærer Trojel til Nyaar: Dansk og Hebraisk i VII Kl., Tysk i I Kl., Regning i III Realkl.	20 —
Overlærer Bang: mundtlig Latin i VII. Kl. B.; Græsk i VII Kl., VI og V Kl. . . .	24 —
Overlærer Sibbern: Fransk i IV, III og II Kl. samt i IV. og III Realkl.	18 —
Overlærer Moth: Fransk i V Realkl., Engelsk i VII Kl. og Realklasserne, Geografi i VI Kl. og V og III Realkl.	24 —
Overlærer Ibsen: Naturlære i VII Kl. og V	

og IV Realkl., Mathematik i V Realkl., Regning i III Realkl., Hist. og Geografi i IV Realkl. . . . . 26 Timer.

Overlærer Liebenberg: Skrivning i Realkl., IV, III, II og I Kl. . . . . 16 —

Adjunkt Blicher: Fransk i VII, VI og V Kl., Geografi i I Kl., Regning i II og I Kl. . . . . 20 —

Adjunkt Hansen: Dansk i Realklasserne og VI Kl., Tysk i V og III Kl. samt IV Realkl. . . . . 20 —

Adjunkt Corfixen: Mathematik i VII, VI, V og IV Kl. samt IV Realkl. . . . . 25 —

Adjunkt Lorenzen: Naturhistorie i alle Klasser 23 —

Adjunkt Heise: Dansk i V Kl., Latin i IV og III Kl., Religion i Realklasserne og II Kl., efter Nyaar desuden Hebraisk i VII Kl. . . . . 27 — 31 —

Adjunkt Nyeborg: Tysk i VI, IV og II Kl. samt V og IV Realkl., Religion i IV, III og I Kl. . . . . 26 —

Adjunkt Heiberg: Dansk i IV, III og til April i I Kl., fra Nyaar i VII Kl., Religion i VII, VI og V Kl., Historie i I Kl. . . . 26 — 29 — 23 —

Adjunkt Møller: Latin i V Kl., Historie i VII Kl. A samt V og III Realkl., Geografi i V, IV, III og II Kl. . . . . 26 —

Adjunkt Rosing: Latin i VI Kl., Historie i VII Kl. B, VI, V, IV, III og II Kl. . . 24 —

Kst. Lærer Hoff fra April: Dansk og Tysk i I Kl., Regning i III Kl. . . . . 17 —

Gymnastiklærer, Overkrigskommissær Prehn:
Gymnastik m. m. i hele Skolen . . . 13 Timer.
Musiklærer, Organist Siboni: Sang og Instrumentalmusik . . . . . 18 —
Tegnelærer, Historiemaler Dalsgaard: Tegning i Realklasserne, II og I Kl. . . 12 —

Det hvert Fag tillagte Antal Timer ses af nedenstaaende Tabel:

	VII. A.	VII. AB.	VII. B.	VI	V	V R. A.	V R. AB.	V R. B.	IV	IV R	III	III R	II	I
Dansk	2		2	2	2		2		2	2	2	4	5	6
Tysk				3	3	1	3	1	3	4	3	4	4	6
Fransk		1		3	3		4		2	4	3	4	5	
Engelsk . . .		2					5			4		3		
Latin	6	3	5	8	9				9		10			
Græsk	5		5	4	5				5					
Hebraisk . . .	2		3											
Religion . . .	2		2	2	2				2	2	2	2	2	3
Historie	4		3	3	2		2		2	2	3	2	3	3
Geografi . . .				2	2		2		2	2	2	2	3	2
Naturhistorie .				3	2	1	2	1	2	3	2	3	2	2
Naturlære . .	1	4					3			2				
Arithm. og Regning . . .	2		2	2	2		2		2	2	5	5	5	6
Geometri og geom. Tegning	2		3	2	2		4		2	3				
Tegning . . .						2		2		2		2	2	2
Skrivning . . .							1		1	2	2	3	3	4
Sang		2		2	2		2		2	2	2	2	2	2
Gymnastik . .		2		2	2		2		2	2	2	2	2	2
	40		39	38	38	38		38	38	38	38	38	38	38

Sangtimerne i alle Klasser og Undervisningen i Instrumentalmusik ligge udenfor den egentlige Skoletid.

De gjennemgaaede Pensa

have i Skoleaaret 1866—67 været følgende:

Dansk.

I Kl. (Heiberg, Hoff.) Funch, Røgind og Warburgs Læsebog er benyttet til Oplæsning, Gjenfortælling og Analyse. Sproglærens Regler ere mundtlig indøvede, i Slutningen af Skoleaaret med Benyttelse af Bojesens Sproglære. En Del Digte ere gjennemgaaede og lærte udenad, dels af Læsebogen, dels af Holsts lille Digtsamling. To Gange om Ugen skriftlige Øvelser, mest Diktat.

II Kl. (Heiberg.) Funch, Røgind og Warburgs Læsebog er benyttet til Oplæsning, Gjenfortælling og Analyse. Bojesens Sproglære er helt gjennemgaaet. Nogle Digte ere lærte udenad. To Gange ugentlig skriftlige Øvelser, mest Gjenfortælling.

III Realkl. (Hansen.) Wulffs Læsebog for Mellemklasser er benyttet til Oplæsning og Analyse. Bojesens Sproglære er repeteret. Klassen er øvet i Fremsigelse af udenadlærte Vers samt i Forstandsøvelser efter Krossings Stiløvelser. Hver Uge 2 Stile, hvortil Krossings Stiløvelser særlig er benyttet; desuden have Opgaverne bestaaet i Gjengivelse af en oplæst Fortælling, Oversættelse fra Tysk og smaa, lette Opgaver.

III Kl. (Heiberg.) Wulffs Læsebog for Mellemklasser er benyttet til Oplæsning og Analyse. Bojesens Sproglære er repeteret. En Del Digte ere lærte udenad. Hver Uge en Stil.

IV Realkl. (Hansen.) Holsts pros. Læsebog er benyttet til Oplæsning og Analyse. Bojesens Sproglære er re-

peteret. Den nordiske Gudelære er gjennemgaaet efter Dorph og Oehlenschlägers Nordens Guder. Hver Uge en Stil, der er gjennemgaaet paa Skolen efter at være rettet hjemme. I den første Halvdel af Skoleaaret er med Hensyn til Stiløpgaverne Plenges Anvisning særlig benyttet og fulgt. Nogle Digte ere lærte udenad og fremsagte.

IV Kl. (Heiberg.) Den nordiske Mythologi er gjennemgaaet under Læsningen af Oehlenschlägers Nordens Guder. Desuden har Klassen læst: Oehlenschlägers Vaulundurs Saga, Helge og Palnatoke; af Holberg: Gert Vestfaler, den stundesløse, Erasmus Montanus; af J. L. Heiberg: Elverhøj. Nogle større fortællende Digte ere lærte udenad. Ugentlig en eller to Stile.

V Realkl. (Hansen.) En Udsigt over den danske Litteratur fra Grundtvig til den nyere Tid er meddelt. Flors Haandbog er benyttet, og Prøver af de forskjellige prosaiske og poetiske Forfattere fra dette Afsnit ere oplæste. Disciplene ere gjorte bekjendte med de forskjellige Digtarter efter Dorphs Udsigt over Digtarterne. Forsaavidt Tiden har tilladt det, ere enkelte udvalgte Stykker af Litteraturen oplæste for at vække Disciplenes Interesser og udvide deres Forestillingskreds. Af og til er en Time anvendt til grammatikalsk Øvelse og til Oplæsning. Hver Uge en Stil, der efter at være rettet hjemme udførlig er gjennemgaaet i Timen. Af Borgens Vejledning ere Lektionerne i Trediverne særlig benyttede til Øvelse.

V. Kl. (Heise.) Funchs Læsebog for de højere Klasser er benyttet til Øvelse i Oplæsning. For Klassen er af Læreren oplæst udvalgte Digterværker af forskjel-

lige Forfattere, og med Fordeling af Rollerne ere adskillige af Holbergs Komedier og nogle af Oehlenschlägers Tragedier blevne oplæste. To à tre Stile om Maaneden.

VI Kl. (Hansen.) Enkelte for Disciplene interessante Afsnit af den ældste danske Litteratur ere gjennemgaaede, saaledes om Runerne, af Sagalitteraturen og Kæmpeviserne med Gjennemgaaen af enkelte af disse. Senere ere enkelte udvalgte Stykker af den klassisk-prosaiske Litteratur i dansk Oversættelse og Fortælling efter Herodot og Livius samt et Par af Plutarks Biografier oplæste tilligemed H. M. Petersens „Danske udenlands". Disciplene ere ogsaa gjorte bekjendte med de forskjellige Digtarter, hvorved Dorphs Udsigt har været benyttet. Funchs Læsebog er enkelte Gange brugt for at øve Disciplene i en korrekt og tænksom Oplæsning. Hver Maaned 2 eller 3 Stile; i den første Halvdel af Skoleaaret er Dispositionen til Stileopgaven udførligere gjennemgaaet.

VII Kl. B. (Trojel, Heiberg.) Den danske Litteraturs Historie forfra til Holbergs Død med Thortsens Udsigt som Grundlag. En Stil hver anden Uge. Af og til have begge Afdelinger af 7de Kl. anvendt en Time til Læsning af Svensk i Hammerichs Læsestykker eller Flors Haandbog.

VII Kl. A. (Trojel, Heiberg.) Den danske Literaturs Historie fra Ewald til Nutiden er gjennemgaaet dels efter Thortsens Udsigt, dels ved mundtlige Foredrag af Læreren og ved Oplæsning af et passende Udvalg af hele Værker eller Brudstykker. En Stil er skreven (hjemme) hver anden Uge.

Tysk.

I Kl. (Trojel, Kiellerup, Hoff.) Af Riises lille Læsebog er læst S. 1—30 og 58—62; Noget af det almindeligste og vigtigste af Simonsens Formlære. Skriftlige Øvelser: først Afskrivning efter Bogen, senere Diktat af nogle Linier af Lektien.

II Kl. (Nyeborg.) Riises Læsebog S. 82—176. Af Simonsens Formlære er det vigtigste af Bøjningslæren læst og repeteret.

III Kl. (Hansen.) Hjorts Læsebog S. 58—108. Simonsens Formlære gjennemgaaet med Forbigaaelse af enkelte Paragraffer.

III Realkl. (Nyeborg.) Hjorts Læsebog S. 21—63. Simonsens Formlære. En Time om Ugen mundtlig Stil efter Holbechs og Petersens Stiløvelser, en Time skriftlig Stil.

IV Kl. (Nyeborg.) Hjorts Læsebog S. 132—155, 159—162, 164—186, 291—302. Formlæren og Grundtrækkene af Syntaxen efter Hjorts Grammatik. Mundtlig Stil en Gang om Ugen efter Holbechs og Petersens Stiløvelser.

IV Realkl. (Hansen.) Hjorts Læsebog S. 113—155. Formlæren efter Hjorts Grammatik. To Gange om Ugen Stil, den ene mundtlig efter Holbechs og Petersens Stiløvelser, den anden skreven paa Skolen.

V Kl. (Hansen.) Møllers og Nyeborgs Læsebog S. 221—286. Formlæren og Syntaxen til § 743 efter Hjorts Grammatik. En Gang hver Uge kursorisk Læsning afvexlende med mundtlig Stil efter Holbech og Petersen.

V Realkl. (Nyborg.) Møllers og Nyeborgs Læsebog S. 221—386, de med * betegnede Stykker. Formlæren

og Syntaxen efter Hjorts Grammatik. Ugentlig 2 Stile, den ene paa Skolen. Kursorisk Læsning en Gang om Ugen; en Gang hver anden Uge mundtlig Oversættelse fra Dansk til Tysk.

VI Kl. (Nyeborg.) Møllers og Nyeborgs Læsebog S. 212—304, de Stykker, der ikke ere betegnede med *. Formlæren og Syntaxen efter Hjorts Grammatik. Kursorisk Læsning i Læsebogen, Freytags Soll und haben og Schillers Wallenstein.

Fransk.

II Kl. (Sibbern.) Borrings Læsebog for Mellemklasser S. 1—31. Ingerslevs Grammatik til § 95. Sibberns Stiløvelser, 1ste Afsnit, første Halvdel af de ulige Nummere, 1—21 og 31—35.

III Kl. (Sibbern.) Samme Læsebog S. 106—116, 132—143, 185—197, 210—217 og 219—224. Ingerslevs Gramm. til § 100. Sibberns Stiløvelser, 1ste Afsnit, sidste Halvdel af de ulige Nr. 1—21, første Halvdel af Nr. 18 og af de lige Nummere fra 22—30, endvidere første Halvdel af de ulige Nummere fra 31—43.

III Realkl. (Sibbern.) Samme Læsebog S. 106—109, 132—143, 185—197, 210—217, 219—223. Ingerslevs Gramm. til § 100. I Stiløvelserne, 1ste Afsnit: sidste Halvdel af de ulige Nummere til 21 og første Halvdel af de lige Nr. 22—30.

IV Kl. (Sibbern.) Borrings Etudes littéraires S. 1—10, 46—62, 151—165, 379—389. Af Ingerslevs Gramm.: § 100—108 og det øvrige af Formlæren indøvet ved Analyse. Sibberns Stiløvelser, 1ste Afsnit: første Halvdel af Nr. 50 og sidste Halvdel af de ulige Nr. 51—83.

IV Realkl. (Sibbern.) Borrings Etudes littéraires, S. 1—10, 46—62, 126—166, 379—389. Grammatik og Stiløvelser som IV Kl.

V Kl. (Blicher.) Borrings Etudes litt., S. 83—105, 162—181, 231—270, 372—397. Ingerslevs Formlære repeteret og Syntaxen læst til Kap. 6. Kursorisk Læsning.

V Realkl. (Moth.) Borrings Etudes litt. (6te Udg.), S. 20—46, 98—126, 151—166, 190—210, 304—321, 373—390. Ældste Afdeling opgiver desuden S. 126—141, 235—261, 268—304, 328—331. I Abrahams's Gramm. ere af Formlæren især Verberne repeterede, af Syntaxen ere Hovedreglerne for Brugen af Artiklerne, af Tiderne og af Konjunktiv læste eller mundtlig meddelte samt oplyste ved Exempler af Sibberns Stiløvelser. Kursorisk Læsning en Time ugentlig.

VI Kl. (Blicher.) Lebers Handbuch, den pros. Del, S. 1—80, 150—184, den poet. Del S. 200—220. Formlæren er repeteret efter Abrahams's Gramm., og Syntaxens Hovedregler meddelte mundtlig. Kursorisk Læsning. Hver 14de Dag have Disciplene opgivet et Pensum, som de have læst paa egen Haand.

VII Kl. (Blicher.) Lebers Handbuch, den poet. Del, og Sibberns Stiløvelser ere benyttede.

Engelsk. (Moth.)

III Realkl. I Listovs Elementarbog ere de 20 første engelske Stykker læste; af de danske de 12 første. Af Listovs Læsebog, 1ste Afdeling, de 26 første Stykker. I Rosings Formlære læst til § 53 (de uregelmæssige Verber).

IV Realkl. Listovs Læsestykker, S. 3—60, 178—184. Mariboes Formlære gjennemlæst og repeteret. Ugentlig en Stil.

V Realkl. Dickens: David Copperfield, 3die Bind, S. 106—156, 394—430. Ældste Afdeling opgiver desuden af samme Bog S. 156—201, 310—394 og Listovs Læsebog, første Afdeling. Mariboes Formlære er repeteret. 2 Stile om Ugen. Hver 8de Dag kursorisk Læsning i Cooper: The Spy.

VII Kl. W. Scott: Ivanhoe S. 60—160. Rosings Formlære. Kun faa Disciple have deltaget.

Latin.

III Kl. (Heise.) Af Borgens Læsebog er det sædvanlige Pensum gjennemgaaet; Bøjningslæren efter Madvigs Sproglære. 3 Stile om Ugen paa Skolen, svarende til den progressive Læsning.

IV Kl. (Heise.) Cæsars Gallerkrig, 1ste Bog. Af Madvigs Sproglære er Bøjningslæren repeteret og daglig indøvet under Tydningen af den læste Forf. Af Ordføjningslæren er læst og repeteret Kap. I om Sætningens Dele og Kap. II—VI inkl. om Kasus. 2 à 3 Exempelstile ugentlig skrevne paa Skolen.

V Kl. (Møller.) Sall. Cat. og Ciceros 2 første catilinariske Taler samt Talen pro lege Man. Af Madvigs Sproglære er Tempus- og Moduslæren gjennemgaaet. 2 Stile om Ugen, den ene skreven paa Skolen; undertiden Øvelse i mundtlig Stil og extemporeret Oversættelse.

VI Kl. (Rosing.) Livius, 21de Bog; Virgils Æneide, 1ste Bog; Cic. Cat. II, III, IV. To Stile ugentlig, den ene paa Skolen, undertiden mundtlig Stil.

VII Kl. B. (Bang.) Livius, 5te Bog; Ciceros Tusc., 1ste Bog; Hor. Od., 2den Bog og Breve, 1ste Bog. Madvigs Sproglære er benyttet under Læsningen.

VII Kl. A. (Tregder.) Livius, 1ste Bog, Cic. Tusc. 3die Bog, Horats's Breve med Ars poet. Desuden repeteret det tidligere læste. I Forening med VII B 3 Stile ugentlig, undertiden en Oversættelse fra Latin til Dansk. Extemporallæsning i Henrichsens Opgaver og Cic. Phil. II.

Græsk.

IV Kl. (Tregder.) Det vigtigste af Tregders Formlære er læst og indøvet ved Læsningen af Lunds Læsebog, S. 8—24.

V Kl. (Bang.) Xenophons Anabasis, 3die og 4de Bog, og Homers Odysse, 1ste Bog. Tregders Formlære er benyttet under Læsningen.

VI Kl. (Bang.) Herodots 8de Bog, Kap. 1—113, og Homers Oddysse, 12te Bog V. 201—453 samt 1ste og 2den Bog. Tregders Formlære er repeteret; Ordføjningslære mundtlig efter Madvig.

VII Kl. B. (Bang.) Herodot, 8de Bog Kap. 78—144, Platons Apol. og Kriton; Xenophons memorabilia Socratis, 2den og 3die Bog; Hom. Od., 9de Bog.

VII Kl. A. (Bang.) Soph. Oed. Tyr. Det tidligere læste repeteret, nemlig: Xen. Anab., 1ste og 2den Bog; Herodot, 3die Bog; Xen. Mem., 1ste og 2den Bog; Platons Apol. og Kriton; Hom. Od., 9de—12te Bog; Bojesens Antikviteter og Tregders Litteraturhistorie.

Hebraisk. (Trojel, Heise.)

VII Kl. B. De 12 første Kapitler af Genesis samt det meste af Formlæren efter Whittes Gramm.

VII Kl. A. Genesis. Formlæren repeteret.

Religion.

I Kl. (Nyeborg.) Balslevs Bibelhistorie, det G. T.; Luthers lille Katekismus; nogle Psalmer.

II Kl. (Heise.) Balslevs Bibelhistorie, det N. T., Balslevs Forklaring S. 1—24. Nogle Psalmer.

III Kl. (Nyeborg.) Balslevs Forklaring S. 25—48, Assens's Bibelhistorie til S. 79. Nogle Psalmer.

III Realkl. (Heise.) Det gamle Testamente repeteret efter Balslevs Bibelhistorie. Balslevs Forklaring S. 25—48. Nogle Psalmer.

IV Kl. (Nyeborg.) Balslevs Forklaring fra S. 48. Assens's Bibelhistorie S. 61—102 og 139—178. Nogle Psalmer.

IV Realkl. (Heise.) Balslevs Bibelhistorie og Forklaring repeteret. Jævnlig Oplæsning af Bibelen. Nogle Psalmer.

V Kl. (Heiberg.) Assens's Bibelhistorie S. 103—138 og 178—215. Af Apostlenes Gjerninger de 14 første Kapitler.

VI Kl. (Heiberg.) Herslebs Bibelhistorie og Balslevs Lærebog ere repeterede.

VII Kl. B. (Heiberg.) Lukas's Evangelium i Grundsproget. Kirkehistoriske Fortællinger.

VII Kl. A. (Heiberg.) Johannes's Evangelium, Brevene til Galaterne, Efeserne, Filippenserne samt enkelte Afsnit af 1ste Korinthierbrev og Romerbrevet i Grundsproget. Kirkehistoriske Fortællinger.

Historie.

I Kl. (Heiberg.) Fædrelandets Historie er gjennemgaaet med Rimestads Danmarkshistorie for Borger- og Almueskoler som Grundlag.

II Kl. (Rosing.) Kofods fragmentariske Lærebog fra Tiberius til den franske Revolution.

III Kl. (Rosing.) Bohrs Oldtidens Historie til de romerske Kejsere.

III Realkl. (Møller.) Bohrs mindre Lærebog til de romerske Kejsere.

IV Kl. (Rosing.) Bohrs Middelalderens Historie til Rudolf af Habsburg.

IV Realkl. (Ibsen.) Allens Danmarkshistorie til 1660.

V Kl. (Rosing.) Bohrs Middelalderens Historie fra Englands og Frankrigs Kamp om Overherredømmet. Allens Danmarkshistorie til 1660.

V Realkl. (Møller.) Kofods fragmentariske Historie fra Helvetiens Befrielse. Nissens Danmarkshistorie fra 1241.

VI Kl. (Rosing.) Bohrs nyere Historie fra 1517—1789. Allens Danmarkshistorie fra 1536 til 1850.

VII Kl. B. (Rosing.) Bohrs nyere Historie fra 1789—1848. Oldtidens Hist. efter Thrige.

VII Kl. A. (Møller.) Det hele Kursus er repeteret efter Bohr og Allen.

Geografi.

I Kl. (Blicher.) Indledningen til § 9; Danmark, Norge, Sverig, Rusland, Storbritannien og Irland efter Rimestads mindre Geografi.

II Kl. (Møller.) Rimestads Geografi fra England til Asien.

III Kl. (Møller.) Danmark, Norge, Sverig, Rusland, Amerika og Avstralien efter Rimestad.

III Realkl. (Moth.) Evropa undtagen Østerrig, Preussen og Tyskland efter Rimestad.

IV Kl. (Møller.) Indledningen, Tyskland, Preussen, Østerrig samt Asien indtil Persien efter Rimestad.

IV Realkl. (Ibsen.) Efter Rimestad Asien, Afrika, Amerika og Avstralien med de tilsvarende Stykker foran om Have, Halvøer, Øer, Størrelse og Folkemængde.

V Kl. (Møller.) Indledningen, Asien, Afrika og Amerika efter Rimestad.

V Realkl. (Moth.) Rimestads Geografi.

VI Kl. (Moth.) Munthes (Velschows) Geografi.

Mathematik og Regning.

I Kl. (Blicher.) Forkortning, Addition og Subtraktion af Brøker, et Par ogsaa Multiplikation og Division.

II Kl. (Blicher.) De 4 Regningsarter i brudne Tal; de flinkeste ogsaa Regning med sammensatte Størrelser og Reguladetri efter Mundts Apparat.

III Kl. (Trojel, Kiellerup, Hoff.) Mundts Ledetraad gjennemgaaet med Brug af sammes Apparat til XXII inkl. (Kvadratrods Uddragning) med Forbigaaelse af XVI—XIX.

III Realkl. (Ibsen.) Steens elem. Arithmetik til § 71. Lidt over 280 af Steens math. Opgaver i det indledende Kursus. Regneøvelser i de 4 Regningsarter med Brøk og Decimalbrøk og begyndt paa Reguladetri.

IV Kl. (Corfixen.) Steens elementære Arithmetik. Mundts Geometri de 4 første Kapitler.

IV Realkl. (Corfixen.) Steens elementære Arithmetik til Proportioner. Sammensat Reguladetri, Ligheds- og Delingsregning samt Logarithmer efter Mundts Regnebog. Mundts Geometri til § 193. Geometrisk Tegning (Ibsen) en Time ugentlig.

V Kl. (Corfixen.) I Steens elementære Algebra Læren om Potens, Rod, Logarithme. Mundts Geometri, 5te og 6te Kapitel. Ugentlig en skriftlig Opgave hjemme; hver Discipel har haft sin særskilte Opgave.

V Realkl. (Ibsen.) Steens elementære Algebra samt Mundts Geometri, B. kun til den praktiske Del, skriftlige Udarbejdelser samt Regneopgaver efter Bokkenheusers Regnebog. Ugentlig en Time geometrisk Tegning.

VI Kl. (Corfixen.) Logarithmer og Ligninger efter Steens elementære Algebra. Mundts Geometri: Ligedannethed. Plantrigonometrien til den skævvinklede Trekants Opløsning efter J. Petersen. Skriftlige Udarbejdelser som i V Kl.

VII Kl. B. (Corfixen.) Mundts Stereometri. Ramus's Plantrigonometri. Repetition af det tidligere læste. En skriftlig Udarbejdelse ugentlig.

VII Kl. A. (Corfixen.) Det hele mathematiske Pensum repeteret. En skriftlig Udarbejdelse ugentlig.

Naturlære. (Ibsen.)

IV Realkl. Efter Ørsteds mekaniske Fysik de vigtigste Sætninger om Kræfternes Parallelogram, Vægtstangen, Tyngde, Vægt og Vægtfylde, om Barometret og Luftens Tryk. Efter Silfverbergs kemiske Fysik Varmelæren.

V Realkl. Silfverbergs kemiske Fysik. Johnstrups kemiske

Grundstoffer. Ældste Afdeling har desuden repeteret Ørsteds mekaniske Fysik.

VII Kl. Petersens kemiske Fysik. Jørgensens Astronomi. Ældste Afdeling har desuden repeteret Ørsteds mekaniske Fysik.

Naturhistorie. (Lorenzen.)

I Kl. Pattedyrene og Fuglene.

II Kl. Krybdyrene og Padderne, samt repeteret Pattedyrene og Fuglene.

III Kl. Fiskene og Leddyrene. Det linneiske System er gjennemgaaet, og Øvelser foretagne i at kjende og bestemme Planter.

III Realkl. Samme Pensum som III Klasse.

IV Kl. Det menneskelige Legems Bygning. Pattedyrene. Første Afsnit af Vaupells Lærebog i Planterigets Naturhistorie samt flere Familier af de tofrøbladede Planter.

IV Realkl. Samme Pensum som IV Klasse.

V Kl. Tredie Afsnit af Vaupells Lærebog samt Fuglene, Krybdyrene, Padderne og Fiskene.

V Realkl. B. I Botanik er læst samme Pensum som i V Klasse; i Zoologi Leddyrene og Bløddyrene. — A. Det tidligere læste saavel i Zoologi som i Botanik er repeteret.

VI Kl. Det tidligere læste saavel i Zoologi som i Botanik er repeteret.

De brugte Lærebøger ere: Lütkens Begyndelsesgrunde i Dyrerigets Naturhistorie og Vaupells Lærebog i Planterigets Naturhistorie.

I Frihaandstegning (Dalsgaard) og Skrivning (Liebenberg) har Undervisningen været ledet paa samme Maade og i samme Omfang, som i det forrige Aar.

I Sang have i Aarets Løb 93 Elever og Skolesøgende haft Undervisning. Tillige have 12 Elever hver haft 2 halve Timer ugentlig i Instrumentalmusik.

Disciplene.

Ved forrige Programs Udgivelse talte Skolen 162 Disciple, nemlig 90 Elever og 72 skolesøgende Disciple. Af disse udgik 2 før Examen, 16 dimitteredes og 10 udgik efter Examen, saa at der ved det ny Skoleaars Begyndelse fandtes 134 ældre Disciple. Der optoges til samme Tid 32 ny, og i Aarets Løb er der senere endvidere optaget 3 ny Disciple, hvorimod 11 ere udmeldte, saa at der nu i Juni Maaned i Skolen er 158 Disciple, saaledes fordelte i Klasserne:

VII Klasse A.

1. Axel Thortsen (afd. Kammerjunker og Kapitain T. i Kbhvn.)
2. Axel Ejvind Wulff (afd. Kbmd. W. i Stubbekjøbing, Plejefader Finansminister Fonnesbech til Vesterbygd.)
3. Theodor Emil Hilarius-Kalko (Part. K. i Holbæk.)
4. Sofus Kristoffer Hauberg (Apotheker, Assessor H. i Kbhvn.)
5. Georg Axel Kristian Severin Ræder (Generallieutenant R. i Kbhvn.).
6. Otto Frederik Begtrup Hansen (Pastor H. i Tersløse).
7. Hjalmar Bang (Godsejer B. til Sparresholm).
8. Francesco Adrian Snell Cetti (Udskrivningschef, Major C. i Vejle).

9. Zacharias Viktor Alfred Redøhl (Politibetjent R. i Næstved).
10. Thomas Jessen (Proprietair J. til Majbølgaard paa Als).
11. Erik Holm Nyeborg (Byfoged, Justitsraad N. i Grenaa).
12. Viggo Holstein (afd. Pastor H. i Roskilde).
13. Kristoffer Emil Albert Nielsen (Bager N. i Ringsted).

Disse 13 ville i Aar indstille sig til Afgangsexamen.

VII Klasse B.

14. Hans Povl Egede Glahn (Pastor G. i Sorø).
15. Peter Tetens Zahrtmann (Overlæge Z. i Rønne).
16. Rikard William Claudius Jork (Pastor J. til Povlsker paa Bornholm).
17. Søren Anton v. d. Aa Kühle (Major K. i Kbhvn.).
18. Andreas Kristian Johannes Jork (Broder til Nr. 16).
19. Søren Grötner (Skomager G. i Sorø.)
20. Olaf Peter Krebs (Pastor K. i Kolby paa Samsø).
21. Andreas Peter Vilhelm Gregersen (Grosserer G. i Kbhvn.)

Nr. 14 og 19 ere skolesøgende Disciple, de øvrige Elever.

VI Klasse.

1. Hans Peter Forum Jensen (Kbmd. J. i Varde; Plejefader Kbmd. Debell sammesteds).
2. Kristian Nielsen (Gaardmand Niels Jakobsen i Slotsbjergby).
3. Theodor Begtrup Hansen (Broder til Nr. 6 i VII).
4. Karl Gert Haagen Kornbeck (Skolelærer K. i Brandstrup).

5. Lars Karl Larsen (Murmester L. i Slagelse).
6. Bertel David Adler (Grosserer A. i Kbhvn.).
7. Peter Villum Roepstorff (Kaptl. R. i Kjøge).
8. Johan Henrik Chievitz (Pastor C. i Faaborg).
9. Alfred Aarsleff (Apotheker A. i Præstø).
10. Kristian Mikael Vinter (Pastor V. i Slotsbjergby).
11. Kristian Frederik Ferdinand Holstein (Postmester, Kapt. H. i Nykjøbing).
12. Karl Frederik Bech (Birkedommer, Justitsraad B. i Slagelse).
13. Julius Erik Filip Viktor Ræder (Broder til Nr. 5 i VII).
14. Frederik Vilhelm Sand (afd. Palaisforvalter S. i Kbhvn.).

Nr. 6, 9 og 10 ere skolesøgende Disciple, de øvrige Elever.

V. Realklasse.

1. Alfred Frederik Schumacher (Orlogskapitain S. i Kbhvn.).
2. Oluf Erasmus Sparre Ulrich (afd. Tømmermester U. i Slagelse).
3. Adam Avgust Glahn (Ingenieurmajor G. i Fredericia).
4. Hans Lavrits Muth-Rasmussen (afd. Organist M.-R. i Horsens).
5. Jens Gotfred Smith (Kbmd. S. S. i Sorø).
6. Niels Keilgaard Hastrup (Propr. H. til Rødbjerghavn paa Langeland).
7. Niels Peter Olav Høyer (Møller H. i Holløse Mølle).
8. Karl Neergaard Heger (Skovrider H. i Herlev).
9. Karl Henrik Henningsen (Forpagter H. paa Bonderup).

10. Karl Vilhelm Niels Borup (Pastor B. i Skamstrup).
11. Jakob Lentz Hansen (Skolelærer H. i Ore i Fyn).
12. Alfred Nikolaj Fog Rützau (afd. Pastor R. i Viby i Fyn).
13. Ulrik Kristian Emil Schlegel (afd. Skovrider S. paa Kristiansminde).
14. Karl Edvard William van Dockum (forhenv. Toldassistent v. D. i Vordingborg).
15. Valdemar Hilarius-Kalkau (Partikulier H.-K. i Roskilde.
16. Kristian Plesner Garnæs (Gaardejer G. i Slaglille).
17. Karl Avgust Ohsten (afd. Toldforv. O. i Kappel).
18. Kristian Daniel Molbech (Proprietær M. til Glumsøgaard).
19. Julianus Hastrup (Broder til Nr. 6).
20. Valdemar Harald Frode Kochen (Forp. K. paa Charlottendal).
21. Emilius Severin Palludan (Kjøbmd. P. i Varde).
22. Valdemar Gustav Smith (Jægermester S. til Rudbjerggaard paa Laaland).

Nr. 2, 4, 5, 7, 13, 16 og 20 ere skolesøgende Disciple, de øvrige Elever.

Nr. 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 19 og 22 ville i Aar underkaste sig Afgangsexamen for Realdisciple.

V Klasse.

1. Peter Axel Kristian Jørgensen (Byfoged, Kancelliraad J. i Sorø).
2. Oskar Damkier (afd. Prokurator D. i Kbhvn.).
3. Andreas Vilhelm Øllgaard (Pastor Ø. i Stiftsbjergby).

4. Jon Gudmundsen Effersø (Sysselmand E. paa Færøerne).
5. Henrik Emil Matthæus Møller (Pastor M. i Stenmagle).
6. Hans Brock Ulrich (Skovrider, Forstr. U. paa Als).
7. Sofus Nikolaj Theodor Hansen (Skolelærer H. i Tersløse).
8. Lars Andreas Harald Schlegel (Broder til Nr. 13 i V R.).
9. Karl Valdemar Jafet Ørum (Toldkontrollor Ø. paa Læsø).
10. Johan Kristoffer Fallenkam Beck (Godsforv., Kmrd. B. i Sorø).
11. Niels Henrik Blicher (Adj. B. i Sorø).
12. Oluf Henrik Johannes Marius Emil Bang (Broder til Nr. 7 i VII).
13. Johan Gotfred Lorenz Schouboe (Distriktslæge S. i Kallundborg).
14. Karl Frederik Ferdinand Hoyer (Broder til Nr. 7 i V R.).

Nr. 1, 8, 10, 11 og 14 ere skolesøgende Disciple, de øvrige Elever.

IV Klasse.

1. Vilken Arendrup (Stiftsfysikus, Justitsraad A. i Odense).
2. Edvard Vilhelm Konstantin Busch (russisk Statsraad og Prof. Dr. B. i Pedersborg).
3. Johan Jakob Nansen Borup (Broder til Nr. 10 i V R.).
4. Otto Hans Brochner Blicher (Broder til Nr. 11 i V).
5. Hans Kristian Vilhelm Rolsted (afd. Godsforv. R. paa Frydendal).

6. Frederik Karl Vilhelm Crone (Forp. C. paa Engelholm).
7. Frederik Julius Beck (Broder til Nr. 10 i V).
8. Vilhelm Karl Thomsen (afd. Adj. T. i Sorø).
9. Gerhard Kristoffer Muus (Oberst M. paa Jægersborg).
10. Frederik Henrik Bille-Brahe (Kherre, Baron B-B., Ministerresident i Haag).
11. Axel Harald Hilarius-Kalkau (Broder til Nr. 15 i V R.).

Nr. 1, 3, 6, 9 og 11 ere Elever, de øvrige skolesøgende Disciple.

IV Realklasse.

1. Kristian Frederik Emil Schiøler (afd. Møller S. i Stenmagle).
2. Albert Arendrup (Broder til Nr. 1 i IV).
3. Karl Jørgen Vilhelm Otto Rasmussen (Farver R. i Sorø).
4. Jørgen Kristoffer Jensen Bang (Kjøbmd. B. i Ringsted).
5. Roald Arentz (Konsul A. i Kbhvn.).
6. Ole Rasmussen Carstens (Byfoged, Justitsraad C. i Ærøskjøbing).
7. Peter Bogislaus Carstens (Broder til Nr. 6).
8. Frits Parmo Ridiger (Urmager R. i Præstø).
9. Henrik Mohr (Pastor M. i Vejlø).
10. Jakob Brønnum Sporon Fiedler (Birkedommer F. i Sterrede).
11. Johannes Immanuel Jensen (Grosserer J. i Kbhvn.).
12. Ove Hoegh Guldberg (Skovrider G. paa Sølyst).

13. Niels Kristian Christensen Smith (Broder til Nr. 5 i V R.).
14. Frederik Valdemar Lorens Friedlieb Classen Smidth (Orlogskapt., Kherre S. i Kbhvn.).

Kun Nr. 2, 5, 8, 10 og 14 ere Elever.

III Klasse.

1. Johannes Theodor Lorenzen (Adj. L. i Sorø).
2. Karl Anton Sofus Schiøler (Broder til Nr. 1 i IV R.).
3. Edvin Anton Dirckink-Holmfeldt (Kherre, Orlogskapt. Baron D.-H. i Sorø).
4. Thorkild Kristian Winther (Pastor W. i Gimlinge).
5. Immanuel Benjamin Lange (afd. Pastor L. i Kbhvn).
6. Frederik Ludvig Wedel Colding (Kapt. C. i Kbhvn.).
7. Ludvig Viglar Ditlev Anger (Pastor A. i Gyrstinge).
8. Jørgen Kristian Hauberg (Broder til Nr. 4 i VII).
9. Gordon Norrie (afd. Skibsklarerer, Kapt. N. i Helsingør).
10. Frederik Karl Hochberg Nagel (Apotheker N. i Højer i Slesvig).
11. Ejler Thomsen Hagerup (afd. Pastor Lic. H. til Solt i Slesvig).
12. Kristian Julius Vilhelm Schulin (afd. Hofjægermester Grev S., Insp. paa Drage i Holstein).
13. Hans Anders Bang (Broder til Nr. 4 i IV R.).
14. Frederik Holmsted Paludan (Kbmd. J. V. P. i Varde).

Nr. 4, 5, 6, 7, 9 og 10 ere Elever.

III Realklasse.

1. Erik Rosenkvist Monster (afd. Kapt. M. i Kbhvn.).

2. Henrik Rasmus Crone (Broder til Nr. 6 i IV).
3. Niels Henning Ernst Holstein (Broder til Nr. 11 i VI).
4. Frederik Vilhelm Horup (forhv. Forp. H. i Næstved).
5. Kristian Peter Olsen (afd. Assistent O. i Kbhvn.).
6. Adolf Frederik Karl Lepper (Postmester L. i Middelfart).
7. Lars Kristian Christensen (Smed C. paa St. Jørgensbjerg ved Roskilde).
8. Herman Løvenskjold Hansen (Kjøbmd. H. H. i Sorø).
9. Georg Valdemar Viggo Christensen (Skomager C. i Sorø).
10. Vilhelm Mantzius Christensen (Guldsmed C. i Sorø).
11. Anders Vendelbo Larsen (Brolægningsentrepreneur L. i Kbhvn.).
12. Niels Kristian Smith (Kbmd. F. S. i Sorø).

Nr. 2, 3, 4, 6 og 7 ere Elever.

II Klasse.

1. Georg Frederik Karl Oppermann (Skovrider O. i Nyrup ved Skjelskor).
2. Herman Axel Emil Otto Busch (Broder til Nr. 2 i IV).
3. Andreas Sofus Busck (Jægermester B. i Sorø).
4. Hans Jakob Møller (Propr. M. til Gammelgaard paa Als).
5. Rudolf Andreas Kristian Helms (Apotheker H. i Varde).
6. Heinrich Ditlev Karl Kristian Maës (Opsynsmand M. i Faxe).

7. Vilhelm Kristian Andreas Lindboe (Skræder L. i Sorø).
8. Vilhelm Adolf Frederik Nagel (Broder til Nr. 10 i III).
9. Georg Emil Meyer (Kjøbmd. M. i Ringsted).
10. Norton Valdemar Kierkgaard (Læge, Kancelliraad K. i Holbæk).
11. Josef Emanuel Smith (Broder til Nr. 12 i III R.).
12. Frederik Kristian Julius Knuth (Postmester, Premierlieutenant Grev K. i Sorø).
13. Adolf Frederik Sarauw (Grosserer S. i Messina).
14. Valter Max Emanuel Søren Smith (Broder til Nr. 5 i V R. og Nr. 13 i IV R.).
15. Alf Sarauw (Politimester, Justitsraad S. paa St. Croix).
16. Karl Vilhelm Holst Helms (Broder til Nr. 5).
17. Hans Peter Kristian Hansen (Gaardejer H. paa Sofieskilde ved Sorø).
18. Viktor Niels Nikolaj Dyrlund Parbst (Snedker P. i Sorø).
19. Karl Johan Vilhelm Madsen (Kapt. M. i Kbhvn.).
20. Bernhard Nikolaj Christensen (Broder til Nr. 10 i III R.).
21. Vilhelm Ulrich (Broder til Nr. 6 i V).
22. Knud Ejnar Arentz (Broder til Nr. 5 i IV R.).

Nr. 1, 6, 8, 9, 10, 19, 21 og 22 ere Elever.

I Klasse.

1. Avgust Busck (Broder til Nr. 3 i II).
2. Karl Marinus Møller (Broder til Nr. 4 i II).
3. Karl Avgust Qvortrup (Propr. Q. til Kvillinghøj).

4. Andreas Thomsen Hagerup (Broder til Nr. 11 i III).
5. Vilhelm Kochen (Broder til Nr. 20 i V R.).
6. Rasmus Emil Ebbesen Schiøler (Broder til Nr. 1 i IV R. og 2 i III).
7. Andreas Arboe Iwersen (Møller I. i Kbhvn.).
8. Peter Frederik Holtzer (Møller H. i Høve).
9. Camillo Quaade (Grosserer Q. i Kbhvn.).
10. Ernst Lavrits Sofus Hansen (Kjøbmd. E. H. i Sorø).
11. Vilhelm Julius Sarauw (afd. Møller S. i Sorø).
12. Erik Pfaff (Læge P. i Grønland).
13. Robert Christensen (afd. Kbmd. C. i Aarhus).
14. Karl Kristian Juby Smith (Pastor S. i Tjustrup).

Kun Nr. 12 er Elev.

Skolens Beneficier.

Gratistpladser paa Opdragelsesanstalten have været tildelte følgende 14 Elever: A. Thortsen, T. E. H. Kalko, O. F. B. Hansen, Z. A. V. Redøhl, S. A. v. d. Aa Kühle, H. P. F. Jensen, L. K. Larsen, P. V. Roepstorff, A. F. Schumacher, J. L. Hansen, O. Damkier, H. B. Ulrich, S. N. T. Hansen og F. L. W. Colding.

Det Müllerske Legat (50 Rd.) har været tillagt følgende 19 Elever: A. Thortsen, O. F. B. Hansen, F. A. S. Cetti, S. A. v. d. Aa Kühle, O. P. Krebs, T. B. Hansen, P. V. Røepstorff, K. F. F. Holstein, F. V. Sand, A. A. Glahn, K. N. Heger, K. V. N. Borup, A. N. F. Rützau, K. A. Ohsten, H. B. Ulrich, K. V. J. Ørum, J. J. M. Borup, G. K. Muus og en senere udmeldt Elev.

Nedsættelse af 40 Rd. i det aarlige Elevkontingent (175 Rd.) er tilstaaet følgende 8 Elever: F. A. S. Cetti, K. E. A. Nielsen, O. P. Krebs, K. Nielsen, K. H. G. Kornbech, K. V. N. Borup, K. N. Heger og en senere udmeldt Elev, samt extraordinært til de fra Rønne Skole overflyttede Elever: P. T. Zahrtmann, R. V. C. Jork og A. K. J. Jork.

Fritagelse for at erlægge Skolepenge (40 Rd.) er tilstaaet til følgende skolesøgende Disciple: S. Grötner, O. E. S. Ulrich, H. L. Muth-Rasmussen, U. K. E. Schlegel, K. P. Garnæs, L. A. H. Schlegel, J. K. F. Beck, E. V. K. Busch, H. K. V. Rolsted, F. J. Beck, V. K. Thomsen, O. H. Guldberg, E. T. Hagerup og H. A. E. O. Busch, samt extraordinært til N. H. Blicher, O. H. B. Blicher og J. T. Lorenzen som Sønner af Lærere.

Af den særlige Stipendiefond for Sorø, Frederiksborg og Roskilde lærde Skoler har N. H. Blicher nydt mellemste Stipendium (35 Rd.) og S. Grötner, H. P. F. Jensen, K. G. H. Kornbech, O. H. B. Blicher, H. K. V. Rolsted, J. F. Lorentzen og E. T. Hagerup laveste Stipendium (20 Rd.).

Forskjellige Efterretninger.

Bibliotheket.

Bibliotheket er i Aaret 1865 blevet *forøget* med 300 Bind. Af Doubletter er i Aar intet afhændet. Restbeholdningen er fremdeles uforandret 21 Rd. 66 Sk. Udlaan og det specielle Tilsyn med Bibliotheket besorges af Overlærer Bang.

Den naturhistoriske Samling

er i dette og det foregaaende Skoleaar forøget med følgende Gjenstande:

Pattedyr.

Sciurus vulgaris.	Almindeligt Egern.	Udst.	Skindet er givet af Discipel Alf Sarauw. Sønderskov ved Sorø.
Pteromys volitans.	Flyveegern.	Udst.	Lapland.
Felis lynx. Los.		Udst.	Upland.
Canis lupus. Ulv.		Udst.	—
— — —		Skelet	—
Mephitis putorius.	Stankdyr.	Udst.	Californien.
Bos Urus. Uroxe.		Hovedskal undtagen Underkjæben, 1 af de forreste Ryghvirvler og 5 Lændehvirvler samt Fodrod, Mellemfod og Tæer af det venstre Forbeen.	Fra en Mose mellem Folby og Ebberup ved Sorø.
Cervus Alces.	Elsdyr.	Et Stykke af den højre Overkjæbeside.	Fra en Mose ved Pedersborg ved Sorø.
— —	—	En Fod, given af Adjunkt Kiellerup . . .	Sverig.

Fugle.

Astur palumbarius.	Duehøg.	Udst.	Amager.
Buteo vulgaris.	Musvaage.	—	Frederiksberg.
Saxicola oenanthe.	Graa Digesmutte.	Udst. Han.	—
— rubetra.	Bynkefugl	— —	—
— rubicola.	Sortstrubet Digesmutte.	Udst. Han og Hun	Spanien.

Motacilla alba.	Hvid Vipstjert.	Udst.	Han. .	Frederiksberg.
— flava.	Gulspink.	—	— .	—
Sylvia cinerea.	Graa Græssmutte	—	— .	—
— curruca.	Græssmutte	—	— .	—
— trochilus.	Spurvekonge	—	— .	—
— rubecula.	Rødhals.	—	Hun .	—
— phoenicurus.	Rødstjert.	—	— .	—
Turdus viscivorus.	Dobbelt Kramsfugl.	Udst. Han.		Frederiksberg.
Certhia familiaris.	Træpikker.	Udst.	Han. .	Helsingør.
Muscicapa atricapilla.	Broget Fluesnapper.	Udst. Han og Hun		Frederiksberg.
— grisola.	Graa Fluesnapper.	Udst.		Helsingør.
Parus coeruleus.	Blaamejse.	Udst.	Han . .	Frederiksberg.
— caudatus.	Halemejse.	—	— . .	Helsingør.
— ater.	Sortmejse.	—	— . .	—
Emberiza miliaria.	Kornlærke.	—	— . .	Frederiksberg.
— hortulana.	Hortulan.	—	— . .	—
Fringilla montana.	Skovspurv.	—	Hun . .	—
— chloris.	Grønirisk.	—	— . .	—
— canabina.	Tornirisk.	—	Han . .	—
— linaria.	Graasisken.	—	— . .	—
— spinus.	Grønsisken.	—	— . .	—
Alauda arvensis.	Sanglærke.	—	Hun . .	—
— alpestris.	Bjerglærke.	—	Han . .	Østfinmarken.
Ploceus perciliosus.	Væverfugl. — Han, samt Hannens og Hunnens Rede.			
Phasianus Colchicus.	Fasan.	Udst.	Han . .	Amager.
Aepyornis maximus.	Gipsafstøbning af et Æg. Originalen er fra Madagaskar og findes i Museet i Paris.			
Strepsilas collaris.	Stenvender.	Udst.	Han .	Helsingør.

Scolopax major. Tredækker. Udst. Han . . Jylland.
— gallinago. Dobbelt Bekkasin. Udst. Han . . . . . —
Recurvirostra avocetta. Klydt. Udst. Han . —
Ibis religiosa. Den hellige Ibis. — — . Afrika.
Sterna nigra. Sort Terne. Udst. Han . . . Helsingør.
Diomedea exulans. Albatros. — — . . . Sydhavet.
— sp. Hovedskal, given af Ringer Steen i Sorø.
Anser arvensis. Agergaas. Udst. Hun . . . Kjøbenhavn.

Krybdyr.

Crocodilus sp. Den venstre Overkjæbeside præpareret for at vise Tandskiftet, given af Adjunkt Lorenzen.

Fisk.

Dactylopterus volitans. Flyveknur. I Spiritus . . . . . Atlanterhavet.
Exocoetus volitans. Flyvefisk. I Spiritus. . . —
Spinachia vulgaris. Tangsnarre. — given af Elev Nagel . . . . . Skjelskør.
Syngnathus aequoreus. Naalefisk. I Spiritus. given af Adjunkt Kiellerup . . . Nordsøen.
Tinea vulgaris. Suder. I Spiritus. Given af Disc. Høyer . . . . . Tul Sø.

Insekter.

En Samling af indenlandske Biller, given af Student S. Fugl.
Oestrus bovis. Oxebrems. Larver, givne af Forvalter L. Friis.

Krebsdyr.

Homarus vulgaris.	Hummer. Tørret i Glaskasse	Kattegat.
Cancer pagurus.	Taskekrabbe. Tørret i Glaskasse	—

Muslinger.

Tridaina gigas. Kæmpemusling.
Lingula sp. Givet af Sekretær Friis paa Lille Kjøbelevgaard.

Pighude.

Heliodaris variolaris. Linck. Skal		Ostindien.
Salmaris bicolor. Ag.	—	—
Heterocentrus mamillatus. Linn.		Røde Hav.
Rotuba orthodactyla. Gr.		?
Lobophora biporis Ag.		Ostindien.
Echinolampus oviformis Lmk.		—
Echinorachinus parma Lmk.		Nordamerika.
Temnopleurus toremnatinus		Ostindien.

Koraldyr.

Melitea ochracea	Ostindien.
Muricea spicifera	St. Thomas.
Corallium nobile. Given af Student Schiøler.	
Isis hippuris.	

Det specielle Tilsyn med Samlingen er overdraget til Adjunkt Lorenzen.

Den fysiske Samling

er i det forløbne Aar bleven forøget med:

1. En Ismaskine.
2. Et Rasmussens Patentinduktionsapparat.
3. Et Thomsens Polarisationsbatteri.
4. Et Centrifugalapparat.

Desuden er der foretaget en Del Reparationer.

Det specielle Tilsyn med Samlingen er overdraget til Overlærer Ibsen.

Disciplenes Morskabsbibliothek,

der tæller omtrent 1200 Bind og staar aabent 3 Gange om Ugen for enhver Discipel uden særskilt Godtgjørelse, har været flittig benyttet, især i Vinterhalvaaret. Tilsynet dermed er overdraget til Overlærer Liebenberg.

I Efteraaret 1866 overdroges Overtilsynet med Akademihaven til Overinspektøren over Skovvæsenet, og det bestemtes, at det saakaldte botaniske System skulde overføres til et Stykke Jord N. O. for Akademiet, der for har været benyttet til Planteskole.

Istæden for den tidligere udenfor Akademiets Hovedbygning anbragte Flagstang, der under Havens Omdannelse blev nedtagen, er en ny bleven rejst over Attiken paa Hovedbygningens Forside.

Følgende Festligheder have fundet Sted i Skoleaaret.

Den 14de Oktober Cricketkamp imellem Eleverne med Præmier, hvorefter nogle Timers Dans.

Den 10de Decbr. dramatisk Aftenunderholdning af Elever med paafølgende Dans.

Fastelavnsmandag den 4de Mars Fastelavnsløjer med paafølgende Dans.

Den 7de April Bal i Anledning af Hs. Majestæt Kongens Fødselsdag.

Den 26de Maj Bal i Anledning af Deres Majestæters Sølvbryllup.

Den 15de Juni Kjøretur til Selchausdal.

Ved Afgangsexamen i 1866 var Undervisningsinspektøren, Konferensraad Dr. Madvig, tilstæde og deltog i Censuren i skriftlig Latin og Græsk.

Ved Afgangsexamen for Realister fungerede Prof. Dr. C. V. Smith som Examenskommissær og deltog i Censuren i Dansk, Tysk og Historie.

Den 20de Maj inspiceredes Skolen af Gymnastikdirektøren, Generalmajor la Cour, i Gymnastik og Riffelskydning.

Ved Skrivelse til Rektor af 24de Maj d. A. har Ministeriet bifaldt, at det fremtidig indføres som Regel ved Sorø Opdragelsesanstalt, at den Elev, som har tilbragt 3 Aar i 2 paa hinanden følgende Klasser uden at kunne opflyttes i en højere Klasse, maa udtræde af Elevplads, saaledes at det dog ikke formenes ham at vedblive at frekventere Skolen som skolesøgende Discipel.

De aarlige Examina

holdes i Aar i følgende Orden:

Loverdag den 22de Juni.

Kl. 9. VII. Dansk Stil. (fri Opgave).
V R. A. Dansk Stil. (bunden Opg.)

Kl. 4. VII. Lat. Version.
V R. A. Regning.

Tirsdag den 25de Juni.

Kl. 9. VII. Geom. Opg.
V R. A. Tysk Stil.

Kl. 4. VII. Dansk Stil. (bunden Opg.)
V R. A. Geom. Tegn.

Onsdag den 26de Juni.

Kl. 9. VII. Lat. Stil.
V R. A. Dansk Stil (fri Opgave).

Kl. 4. VII. Arithm. Opg.
V R. A. Geom. Opg.

Torsdag den 27de Juni.

Kl. 9. V R. A. Arithm. Opg.

Kl. 4. V R. A. Engelsk Stil.

Fredag den 28de Juni.

Kl. 3. VII A. Latin.

Tirsdag den 2den Juli.

Kl. 3. VII A. Græsk.

Torsdag den 4de Juli.

Kl. 8. 9. } V R. A. { Fransk. / Arithmetik.

Kl. 3. V R. A. Historie.

Fredag den 5te Juli.

Kl. 8. 9. } V R. A. { Geografi. / Naturlære.
10. VII. Hebraisk.

Kl. 3. V R. A. Tysk.

Loverdag den 6te Juli.

Kl. 8. 9. } V R. A. { Naturhist. / Geometri.

Kl. 3. V R. A. Engelsk.

Mandag den 8de Juli.

Kl. 8—10.	VII B. Græsk.	Kl. 3—5.	VI. Arithm. Opg.
	VI. Dansk Stil.		V. Lat. Stil.
	V R. B. Regning.		V R. B. Tysk Stil.
8—11.	IV. Historie og Geografi.		IV R. Fransk.
			III. Geografi.
8—10.	IV R. Engelsk Stil.		III R. Tysk.
	III R. Dansk Stil.		
8—11.	II. Fransk.		

Tirsdag den 9de Juli.

Kl. 8.	VII A. Arithmetik.	Kl. 3—5.	VI. Lat. Stil.
8—10.	VI. Geom. Opg.		V R. B. Geom. Opg.
	V. Fransk.		IV R. Dansk Stil.
	V R. B. Dansk Stil.		III R. Engelsk.
	IV. Dansk Stil.		I. Dansk Stil.
	III. Lat. Stil.		

Onsdag den 10de Juli.

Kl. 8—10.	V. Dansk Stil.	Kl. 3—5.	V. Historie.
	V R. B. Eng. Stil.		V R. B. Arithm. Opg.
	IV. Lat. Stil.		IV R. Tysk Stil.
	III R. Fransk.		III. Dansk Stil.
	II. Historie.		II. Dansk Stil.
			I. Naturhistorie.

Torsdag den 11te Juli.

Kl. 8—10.	VI. Græsk.	Kl. 3—5.	VII B. Historie.
	IV. Fransk.		V. Naturhistorie.
8—11.	IV R. Historie og Geografi.		V R. B. Naturlære.
			I. Tysk.
8—10.	III. Historie.		

Fredag den 12te Juli.

Kl. 8.	VI. Naturhistorie.	Kl. 3.	VII A. Geometri.
8—10.	V. Græsk.	3—5.	V R. B. Tysk.
	IV. Græsk.		III R. Hist. og Geogr.
	III. Fransk.		II. Regning.

Løverdag den 13de Juli.

Kl. 8.	VII A. Historie.	Kl. 3—5.	V R. B. Fransk.
	VI. Religion.		

Kl. 8—10.	IV R. Mathem.	Kl. 3—5.	II. Geografi.
	III. Tysk.		I. Religion.

Mandag den 15de Juli.

Kl. 8—10.	VII B. Mathem.	Kl. 3—5.	IV. Tysk.
8.	VI. Fransk.		IV R. Naturlære.
8—10.	V. Latin.		III. Latin.
	II. Naturhistorie.		I. Geografi.

Tirsdag den 16de Juli.

Kl. 8—10.	V R. B. Historie og Geografi.	Kl. 3.	VII A. Naturlære.
		3—5.	VI. Latin.
8—11.	IV. Mathem.		V. Religion.
8—10.	III R. Naturhist.		IV R. Engelsk.
8—11.	II. Religion.		

Onsdag den 17de Juli.

Kl. 8.	VI. Geografi.	Kl. 3—5.	V. Geografi.
8—10.	V R. B. Naturhist.		III. Regning.
	IV. Latin.		III R. Religion.
	IV R. Tysk.		I. Regning.

Torsdag den 18de Juli.

Kl. 8—10.	VII B. Latin.	Kl. 3—5.	V. Tysk.
8—11.	VI. Mathematik.		V R. B. Mathem.
8—10.	IV. Naturhist.		III. Religion.
8—11.	II. Dansk.		I. Dansk.

Fredag den 19de Juli.

Kl. 8—10.	VI. Historie.	Kl. 3—5.	IV. Religion.
8—11.	V. Mathem.		IV R. Naturhist.
8—10.	III. Naturhist.		III R. Regning.
8—11.	II. Tysk.		I. Historie.

Loverdag den 20de Juli.

Kl. 8—10.	VII B. Naturlære.
8.	VI. Tysk.
8—10.	V R. B. Engelsk.
	IV R. Religion.

Mandagen den 22de Juli Kl. 8 foretages Omflytningen. De ny til Skolen indmeldte Disciple prøves Løverdagen den 20de Juli Kl. 3 Efterm. eller Fredagen den 23de Avgust Kl. 8 Form. Efter Sommerferien begynder Skoleundervisningen atter Fredagen den 23de Avgust Kl. 8 Form.

Til at overvære de mundtlige Prøver indbydes de af Disciplenes Fædre eller Værger samt andre Skolens Velyndere, som dertil maatte have Lejlighed.

1867.